נושאים באגרות הראי"ה

לימוד תורה

162 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

לימוד התורה עובר באגרות כחוט שני, מאגרות הנעורים לאחיו ועד ימי הישיבה המרכזית העולמית (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית) בירושלים. שלושה עניינים בולטים בו. הראשון: הדרכה אישית ללומדים, ובראשם בנו, הרצי"ה, על סדרי לימוד, חזרה ושיעור קבוע בגמרא. השני: הקריאה ללמוד גם את החלק הרוחני של התורה, הלכות דעות, הכוזרי ופנימיות התורה. והשלישי: החזון של ישיבה גדולה בארץ ישראל, תחילה ביפו ואחר כך בירושלים, שתהיה "המכון המיוחד והעליון" לתורה לכל האומה (כרך ד', אגרת אקמג).

הרב קוק מבקש לימוד שמחובר לחיים ולארץ: "בא"י שפע רוח הקדש מתפרץ לחול על כל ת"ח שמבקש ללמוד תורה לשמה" (כרך א', אגרת צו).

הדרכה ללומד

כרך א', אגרת כט: לבנו, הרצי"ה, בצעירותו: חזרה במתינות, שמחה וזריזות. עיקר חולי הדור הוא שחושבים שאין צורך לחזור על הדברים הישנים.

"ע"כ חזק בני בחזרה של מתינות מתון מתון, ועם זה שמחה וזריזות איטית, תשכיל ותצליח בעה"י"

כרך ד', אגרת אד: לבנו, הרצי"ה: הדרכה בהוראת התלמוד. לעבור על הסוגיה ברש"י ובתוספות, אחר כך בראשונים ובפוסקים, ולהזכיר לצעירים את חילוקי השיטות.

"ובעת הלמוד עם הצעירים, להזכיר עד כמה דאפשר חלוקי השיטות, וענפיהם הראשיים"

כרך ד', אגרת אי: לבנו, הרצי"ה: שיעור יומי קבוע בגמרא הוא עבודת הקודש, ויש להיזהר שלא להימשך יותר מדי למחשבות מופשטות.

"ראה נא יקירי לעבד את השיעור בהתענינות, הלא זאת היא עבודת הקודש, שגדולי ישראל בכל הדורות נתנו את נפשם עליו"

החלק הרוחני שבתורה

כרך א', אגרת מג: להרב ישעיה אורינשטיין, תלמיד חכם זקן שנפגע מחוברותיו של הרב קוק: מטרתו לעורר את תלמידי החכמים ללמוד גם את פנימיות התורה.

"ואנכי כשאני לעצמי הנני ב"ה רחוק מלהיות נהנה הרבה כשמשבחין אותי, ולא להיות מצטער ומקפיד הרבה כשמבזין אותי"

כרך א', אגרת צו: לרבני 'כנסיה של תורה' בירושלים: בארץ ישראל כל פרט מן התורה מעלה ניצוץ של קרבה להי'.

"אלא כל פרט ופרט מן התורה מעלה איזה ניצוץ, איזו הארה, להתקרב אל רוח אלקים חיים"

כרך ב', אגרת תקא: לאחיו, הרב דב בער: על שיעורים בהלכות דעות ובחלק הרוחני שבתורה. הרב קוק מספר שכבר יותר משנתיים הרב קוק מעביר שיעור קבוע בכוזרי.

כרך ג', אגרת תשע: לבנו, הרצי"ה, מלונדון: תוכנית העבודה כוללת שני שיעורים בשבוע בישיבה, אחד בגמרא, רש"י ותוספות, ואחד רוחני בכוזרי.

"שתי פעמים בשבוע, שיעור א' גפ"ת ושיעור אחד רוחני"

ישיבה ביפו

כבר בשנת תרס"ז (1907) הרב קוק תכנן ישיבה ביפו (ראו בפרשת הישיבה ביפו (תרס"ז-תרע"ד)), ובשנת תרס"ט (1909) הקים בה ישיבה גבוהה, שלמדו בה כעשרים תלמידים מירושלים ומיפו. באגרות הרב קוק מבקש שוב ושוב תמיכה בישיבה ליישוב החדש.

כרך א', אגרת נט: לגיסו, הרב יוסף רבין: הרב קוק מעריך את תלמוד התורה 'שערי תורה', אבל סבור שצריך גם ישיבה מסודרת ביפו.

"אמת הדבר, שזה כמה שאני הולך ברעיון לקבע ישיבה מסודרת פה בע"ה"

כרך א', אגרת צט: לר' יצחק אייזיק הלוי, בעל 'דורות הראשונים': בקשה לסייע בהקמת ישיבה גדולה ביפו, במרכז היישוב החדש.

"וישיבה כזאת מחויבת היא להוסד פה, להחיות את כלל הישוב החדש"

כרך א', אגרת רנט: להרב יעקב משה חרל"פ: הרב קוק מתכוון לקבץ ביפו צעירים מוכשרים, ובינתיים אפשר לקבל ארבעה.

"ולעת עתה נוכל לקבל בעה"י ארבעה בחורים, אם ימצאו מוכשרים כראוי"

כרך א', אגרת שכח: לגביר חיים הכהן: חסרה בארץ ישיבה שבה צעירים ילמדו שנים קצובות ויצאו עם קניין תורה לחיים.

"בכלל חסרה לנו בא"י ישיבה שצעירים ילמדו בה משך קצוב של שנים ויצאו ממנה בתור אנשים שקנו להם קנין תורה חשוב"

כרך ב', אגרת תלז: לגביר חיים כהן: הישיבה צריכה לכלול גם לימוד שיטתי של 'חכמת הדת הרוחנית'.

"אנכי עם כל ענייי הרוחני, מצאתי לעצמי חוב קדוש שלא להתיאש ממחשבת הגשמת רעיון זה"

הישיבה המרכזית העולמית

כרך ד', אגרת אקמג: קריאה ליסוד הישיבה המרכזית העולמית: יש כוח כביר שבונה את הארץ, אבל הקודש חסר. הישיבה בירושלים תהיה המכון העליון לתורה לכל האומה.

"הכינו יסוד גדול לכוונתה של "הישיבה הכללית" היחידה המרכזית בירושלים"

כרך ד', אגרת ארצג: קריאה לגדולי ישראל: הישיבה מתרחבת בתלמידים מצוינים, ויש להתחיל בבניין ההיכל על המגרש שנקנה.

"הבו לנו עזר להחל בבנין ההיכל של הישיבה העולמית הקדושה, על המגרש אשר קנינו עבורו, במעלה עיר הקודש"

מה מלמדות האגרות

חזרה ומתינות. "חזק בני בחזרה של מתינות מתון מתון" (כרך א', אגרת כט).

שיעור קבוע. השיעור היומי בגמרא הוא "עבודת הקודש" (כרך ד', אגרת אי), ובצדו לימוד רוחני (כרך ג', אגרת תשע).

תורה של ארץ ישראל. בארץ ישראל כל פרט מן התורה "מעלה איזה ניצוץ" (כרך א', אגרת צו).

לא להתייאש מן החזון. הרב קוק כותב: "מצאתי לעצמי חוב קדוש שלא להתיאש" (כרך ב', אגרת תלז). החזון שהחל ביפו הגיע לבסוף לישיבה המרכזית בירושלים.

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מספר על הרב קוק בצעירותו, בערך בגיל שלוש עשרה, שהיה נוהג ללמוד בלילות עם חברותא. פעם, כשנשארו לבדם בבית המדרש, אמר לחברו: העולם עומד על לימוד תורה, ומי יודע, אולי עכשיו בכל העולם רק שנינו לומדים, ואם כן העולם כולו עומד עלינו - בוא נזדרז ללמוד. ועוד הוא מסביר שהרב קוק כתב את "אורות התורה" כדי לענות לשאלה מדוע ללמוד תורה, משום שמי שאינו יודע לענות עליה - אינו לומד. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"ישיבה ולימודים אקדמיים בשיטת הרב קוק" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם לפי דרכו של הרב קוק ראוי להקים ישיבה שמשלבת לימודים אקדמיים? מה נהגו בזה בישיבת מרכז הרב. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"בין תפילה, לימוד תורה ומעשה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מי שמתפלל ואינו לומד, ומי שלומד ואינו מקיים - ושאלות על האידיאל של "תורה ועבודה". (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מצווה גדולה ללמוד תנ"ך" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מצווה גדולה ללמוד תנ"ך, ומדוע הזניחו אותו בדורות הגלות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"שני סוגים של תלמידי חכמים" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מגמת הישיבה לגדל שני סוגי תלמידי חכמים - מי שהתורה מקצועו, ומי שעובד בעבודה אחרת ותורתו קבע. (מקור: מתוך ספרי הרב)

קובצי מקורות בנושא

אגרות של הרב קוק, מקובצות לפי עניין (מתוך ספרי הרב)

לימוד חכמות חול בכתבי הרב קוק: בנספח על לימוד חכמות חול בכתבי הרב קוק מקובצים מקורות מכתביו, ובהם כמה אגרות, המראים שהרב קוק ראה בידיעת חכמות העולם צורך לתלמיד חכם - כשהתורה היא היסוד, והחכמות מצטרפות אליה. (כרך א', אגרת מא; כרך א', אגרת עז; כרך א', אגרת קמד; כרך א', אגרת רעד; כרך א', אגרת רעח; כרך ג', אגרת תשמח)

"הגאולה תלויה בלימוד פנימיות התורה": בנספחים שעניינם הקריאה לעסוק בפנימיות התורה, ושהגאולה תלויה בכך - החל מדברי הגר"א - מקובצות אגרות רבות של הרב קוק. אין הכוונה ללימוד הזוהר וספרי הקבלה כפשוטם, אלא בעיקר לעיון בענייני אמונה עמוקים: דברי הקבלה כשהם מבוארים בלשון מובנת, כפי שביארו אותם גדולי הרבנים, כמו הרב קוק והרצי"ה - כל אחד לפי מדרגתו. העיסוק בסוד עצמו שמור ליחידים הראויים לכך. (כרך א', אגרת מג; כרך א', אגרת עו; כרך א', אגרת פז; כרך א', אגרת צה; כרך א', אגרת קמו; כרך א', אגרת קפד; כרך א', אגרת קפח; כרך א', אגרת רלא; כרך ב', אגרת שמד; כרך ב', אגרת תפג; כרך ב', אגרת תרב)

האגרות שבנושא

162 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת ג הגאון ר' חיים ברלין · יום ג', פרשת כי תשא, תרמ"ט - זיימל

הרב קוק שולח לו את החוברת הראשונה של "עיטור סופרים" ומבקש את השתתפותו. הרב קוק מציע לו מיזם חדש: הדפסת הש"ס הבבלי כולו בכרך קטן, כמו ספרי התנ"ך הקטנים, ותחתיו פירוש קצר מלוקט מרש"י. מטרת המיזם היא להרבות בקיאים בתלמוד. הרב קוק מתאר את התכנון: חלוקת המסכתות בין גדולי הדור, ומימון בהלוואות קטנות מ־20-30 חברים, שיכסו הוצאה של 700-800 רובל כסף. לאגרת מצורפת דוגמה לפירוש הקצר על בבא קמא, דפים ב-ט.

כרך א', אגרת ה אחיו, החתן ר' שאול חנה הכהן (לומד בסמרגון) · ליל יום ד', פרשת יתרו (תרנ"ז, בויסק)

הרב קוק שמח במכתב אחיו ומבקש ממנו לפרט מה הרב קוק לומד. הרב קוק מעלה זיכרונות מסמרגון, שבה למד בנעוריו בחבורת חכמים. הרב קוק מייעץ לאחיו להתחבר ליראי ה' בעיר, וללמוד גמרא, פירוש רש"י ותוספות כסדרן, "לעשות העיקר עיקר והטפל טפל": לדבריו לא ראה חכם גדול באמת אלא מי שעוסק בעיקר בתלמוד ובראשונים כסדרם. בסוף האגרת יש דיון הלכתי בהשגת הראב בית דין על הרמב"ם (הלכות טומאת מת פרק ב) בעניין אבר מן המת שחסר בשרו. הרב קוק דוחה פירוש מקובל ומציע הסבר משלו.

כרך א', אגרת ו אחיו, ר' שמואל הכהן · (בויסק, תרנ"ח)

הרב קוק שמח במכתב אחיו, אבל נבהל לשמוע שהוא חוזר על תלמודו רק שלוש פעמים. מניסיונו אי אפשר לזכות בתורה בשלוש חזרות, ולכן הרב קוק מבקש ממנו לחזור לפחות עשר פעמים על כל פרק לפני שיתחיל פרק חדש, כי "אין תועלת כלל בלימוד שנשכח מיד". הרב קוק גם מספר שאמם שוהה אצלו, ומזמין את האח לבוא.

כרך א', אגרת ט אחיו, החתן ר' שמואל הכהן קוק · יום ה', ב' סיון תרנ"ט (בויסק)

הרב קוק מעיר לאחיו שהוא כותב מעט מדי ואינו מספר מה הוא לומד. בעניין אחיהם הרב דב בער, שספג ביקורת על שהניח את כובעו על ארון הקודש, הרב קוק קובע שעל פי הדין אחיהם צודק, אבל ראוי להתרחק מדברים כאלה במקום שיש עמי ארץ, ומ"הדומה לכיעור" בעיני ההמון. הרב קוק מזרז את אחיו לשקוד על התורה, לחזור על לימודו ולקבוע זמן למוסר ויראת ה'. לדבריו גם זמן קטן ללימודים אלה משפיע על הכול, כמו שהמוח קטן ומטביע את צורת האדם.

כרך א', אגרת כז מכתב גלוי לבני התורה הצעירים בארץ ישראל · (תרס"ו) - יפו

הרב קוק קורא לתלמידי החכמים לצאת מן הקיפאון ולרכוש את "העט": לכתוב, לחדש ולהשפיע בספרות תורנית קבועה ואיכותית. הרב קוק מבקש מהם לקבוע לימוד מסודר בתורת הלב והמחשבה, מן המוסר ועד סתרי תורה, בלי לזנוח את ההלכה שהיא היסוד, כדי שמציון תצא תורה. הרב קוק מזהיר ממחשבות קודרות ומלימוד שטחי, וקורא לקדש את החיים ולא להתרחק מהם.

כרך א', אגרת כח בנו, צבי יהודה (בירושלים) · מרחשון תרס"ו - יפו

הרב קוק שמח שבנו הרצי"ה החליט להשתקע בזמן הזה בירושלים. הרב קוק מדריך אותו בשקידה בתורה ובחזרה עליה, בתיקון המידות גם בפרטים הקטנים, בשמחה וטוב לב ובחברת יראי ה' וגדולי תורה. הרב קוק מבקש לשמוע מבנו הרצי"ה כל פרט מסדר יומו: אכילה, שינה, קריאת שמע שעל המיטה ומקום הלינה.

כרך א', אגרת כט בנו, צבי יהודה · י"ג טבת תרס"ו - יפו

הרב קוק מחזק את בנו הרצי"ה בשקידה בתורה על כל מקצועותיה, וביראת ה' שמרחיבה את השכל. לדבריו "עיקר חולי הדור" הוא המחשבה שאין צורך לחזור על הישן, אבל החדש מתבסס רק כשהוא יוצא מן הישן. לכן הרב קוק מזרז את בנו הרצי"ה לחזור על לימודו במתינות, בשמחה ובזריזות.

כרך א', אגרת לב בנו, צבי יהודה · ט"ז שבט תרס"ו - יפו

הרב קוק מסביר לבנו הרצי"ה שההכרה האמיתית תלויה ביושר הפנימי, באור התורה ובמידות טובות, ולא בריבוי שפות. מי שיסודו הפנימי מלא אמת יכול ללקט את הטוב מכל דבר. ידיעת שפות חשובה רק להשפעה על אחרים, ואסור שתבוא על חשבון הבירור השכלי. בעזרת משל דוד וגלית הרב קוק מבאר שאת המלחמה ב"מחרפי מערכות ישראל" יש לנהל בכלי התורה הפשוטים, "בחמישה חלוקי אבנים".

כרך א', אגרת מ בנו, צבי יהודה · י"ג מרחשון תרס"ז - יפו

הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה לכתוב לעיתים קרובות, ומייעץ לו ללמוד גם פלפול בספרי האחרונים, ולקבוע זמן מסודר למוסר ולעיון. הרב קוק מבקש לדון לכף זכות מי שמקל בכבודו. הרב קוק מעודד את ר' יעקב משה חרל"פ בהדפסת כתבי ר' צבי מיכל שפירא, אך מבקש שישמור על בריאותו. בסוף הרב קוק מסביר שאגדות חז"ל נכתבו כביטוי טבעי של חזיון הנפש, ולא לשם מגמה.

כרך א', אגרת מא הרב ד"ר יוסף זעליגער · כ"ז מרחשון תרס"ז - יפו

על רעיון להקים "בית ספר גבוה לחכמת ישראל" בארץ ישראל. הרב קוק סבור שמסגרת רשמית מוקדמת מדי ועלולה להזיק. במקום זאת יש לטפח קבוצה קטנה של אנשים מעולים בארץ ישראל, לדאוג לצורכיהם, ולתת להם להעמיק בחכמת ישראל, כדי שתצא מהם ספרות קדושה וחיה שתשפיע על כל ישראל ועל העולם.

כרך א', אגרת מג הרב ישעיה אורינשטיין · י"ב כסלו תרס"ז - יפו

הרב קוק משיב לתלמיד חכם זקן שנפגע מחוברותיו. הרב קוק מסביר שמטרתו לעורר את תלמידי החכמים ללמוד את פנימיות התורה - מוסר, מחקר וקבלה - כל אחד לפי כשרונו, לצד הפלפול בש"ס ובפוסקים. הרב קוק מסביר גם שצריך להראות שלתלמידי חכמים יש כוח מליצה ולשון, כמו הרמח"ל, ושידיעת חכמות העולם, אחרי התמדה בתורה ונקיון המידות, אינה מזיקה. הרב קוק כותב שבעצמו אינו נהנה משבח ואינו מקפיד על ביזוי.

כרך א', אגרת נב אחיו, הרב דב בער הכהן קוק · ט' שבט תרס"ז - יפו

הרב קוק דן בהצעה לייסד ישיבה ביפו ולהביא אליה את גיסם, ומסביר את הקשיים: רוב הבחורים הולכים לישיבות בירושלים. הרב קוק מציע לנסות קודם לשלוח שלוחים לגיוס כספים, ולשלב לימוד קבוע של מוסר. רוב האגרת עוסק באתרוגים מורכבים: בנוסף לפסול ההרכבה, יש לחשוש ל"בל תוסיף" מחמת חלק הלימון שבהם. בארץ ישראל התברר לו שכמעט כל האתרוגים שאין עליהם השגחה מורכבים, ולכן יש לתמוך באתרוגי המושבות. בסוף הרב קוק מברך את בני אחיו.

כרך א', אגרת נט גיסו, הרב יוסף רבין · י"ז שבט תרס"ז – יפו

הרב קוק דן ברעיון להקים ישיבה ביפו. הרב קוק מעריך את ת"ת "שערי תורה", המחנך יהודים כשרים בדרך פשוטה, אך סבור שנחוצה גם ישיבה חשובה כדי להגביר את הכבוד הרוחני ולהשפיע על הציבור החילוני. ישיבה כזו צריכה לכלול לימוד קבוע של מוסר ויראה. הקושי הוא המימון: דרושים כמאה רובל כסף לחודש. הרב קוק מציע לשלוח שלוחים לאזורים חדשים ולחכות לתוצאות. בסוף יש דיון הלכתי באיסור הנאה של כילוי בתרומה וטבל, והרב קוק מחזק את גיסו במצבו הדחוק.

כרך א', אגרת עג הרב יעקב משה חרל"פ · אייר תרס"ז – יפו

הסכמה לחוברת מכתבים של הרב צבי מיכל שפירא, שהוציא תלמידו הרב חרל"פ, עם תולדותיו. הרב קוק משבח את קדושתו, ענוותו וגדלותו בהלכה ובאגדה. הרב קוק מזהיר שדרך הפרישות והסיגופים שלו מתאימה רק ליחידים שכבר הגיעו לאור עליון של אהבה ושמחה בעבודת ה' (על פי הכוזרי). לשאר הדור עדיף לבנות את הכוח הנפשי בלימוד קבוע של פנימיות התורה, בשמחה ובאהבה.

כרך א', אגרת עו המקובל הרב שמעון צבי (הורוויץ), ירושלים · סיון תרס"ז – יפו

הרב קוק שמח על ספרו "קול מבשר" ועל חבורות הלומדים חכמת הקבלה בירושלים. לדבריו כל אחד צריך לקבוע לפחות שעה או שעתיים ביום לחכמת האמת. מי שמוכשר ובעל תשוקה, ובמיוחד מבני חמישים ומעלה שכבר מילאו כרסם בש"ס ופוסקים, יקבע בה את עיקר לימודו. הרב קוק מדגיש שאת אור הסוד אפשר להשיג רק כפי מידת היראה, האהבה וטהרת המידות, ולכן יש לקבוע לימוד גם בספרי מוסר ויראה.

כרך א', אגרת עז ר' שמואל טוביה גפן · ט' סיון תרס"ז – יפו

על תוכנית לימודים למוסד תורני. הרב קוק רוצה להרבות דעת כללית אצל תלמידי חכמים מובהקים, ולהראות איך כל חכמה משמשת להבנת התורה ולהרחבתה. לדבריו "כל החכמות כלולות בתורה", והפרדתן ממנה מסוכנת.

כרך א', אגרת פ הרב בנימין מנשה לוין · י"ב תמוז תרס"ז – יפו

הרב קוק מברך את הנמען לרגל לימודיו באוניברסיטה, ומקווה לשיתוף פעולה בין תלמידי חכמים בעלי השקפה פנימית לבין מלומדים בשיטה האירופית, להרמת קרן התורה וישראל. לדבריו הצרות הגדולות של הדור נותנות רשות לצפות לישועות גדולות.

כרך א', אגרת צה הרבנים ר' נחום כהנא שפירא ור' שלמה ראב (ירושלים) · ה' תשרי תרס"ח – יפו

הרבנים ביקשו מהרב קוק מכתבים בענייני אמונה ופנימיות התורה. הרב קוק משיב שאין די במכתבים: רעיון שנקרא פעם אחת נשכח. העיקר הוא לקבוע לימוד קבוע, בלי הפסק אפילו יום אחד, בספרי מוסר, יראה, אמונה וקבלה. הזנחת החלק הזה בתורה היא שורש הגלות ('דעבדין לאורייתא יבשה'). על ידי לימוד כזה תשרה רוח קודש על חכמי ארץ ישראל, ונעם ה' יחול על כל התורה, גם על ההלכה והאגדה, ובכך תלוי גם תיקון מצבם החומרי של חכמי הארץ ושל כלל ישראל.

כרך א', אגרת צו רבני אגודת 'כנסיה של תורה' בירושלים · (תרס"ח) - יפו

הרב קוק שמח על ייסוד הכנסייה ומתנצל שאינו יכול לשלוח חידושי תורה. הרב קוק מעיר בקצרה בעניין מתנות עניים בזמן הזה. עיקר האגרת הוא קריאה לחכמי ארץ ישראל לשאוף לגדולות ולהעמיד את 'תורת ארץ ישראל' במקומה הראוי. בארץ ישראל שופעת רוח הקודש מן הכלל אל הפרט, ואילו בחוץ לארץ הלימוד עולה מן הפרטים. אין לחכמי הארץ לחקות את פלפולי חוץ לארץ. עליהם לשלב יראה, אמונה ומוסר עם עומק ההלכה, ולשמור על בריאותם ועל שמחתם, יחד עם השתתפות בצער הכלל.

כרך א', אגרת צז הגאון ר' יואל זלקינד, אב בית דין רייגרוד · י"ב מרחשוון תרס"ח - יפו

הרב קוק כותב שהחל בהכנות להקמת ישיבה חדשה למרכז הישוב החדש. זה רעיון גדול ומחודש, שראוי שכל גדולי ישראל ישתתפו בו כדי להרים קרן התורה והיהדות בארץ. אין הרב קוק מסכים לשלוח לשם כך משולחים כנהוג. הסכומים הגדולים הנדרשים צריכים לבוא מהשתדלות של גדולי תורה אצל גדולי עושר. בסוף הרב קוק מבקש את הספר 'ויכוח על האהבה' תמורת ספריו.

כרך א', אגרת צט הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי, מחבר 'דורות הראשונים' · כ"ה כסלו תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה לר' יצחק אייזיק הלוי ולכל חכמי ישראל לסייע בהקמת ישיבה גדולה ביפו, במרכז הישוב החדש. הישוב החדש נבנה בידי כוחות זרים לנשמת ישראל, ויש להחדיר בו תורה ואמונה, באופן שיוכל ללכת יחד עם החיים. הישיבה צריכה להיות מפוארת, ותועיל גם לישוב הישן ולכל ישראל. הרב קוק מצרף את מכתבו הנדפס בעניין.

כרך א', אגרת ק הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · ר"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה לר' יצחק יעקב ריינס, ראש תנועת 'המזרחי', ומבקש לאחד כוחות בפעולות בארץ ישראל, כדי שהכוחות לא יתפצלו. בראש הדברים עומדת הקמת ישיבה גדולה במרכז הישוב החדש, מהודרת בפנימיותה ובחיצוניותה, שתשאב כל טוב מכל מקום. הרב קוק מבקש תשובה כדי לדון בפרטים.

כרך א', אגרת קא המטיף ר' צבי הירש מסלנסקי · ר"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק פונה למטיף הנודע ומבקש את עזרתו בהקמת ישיבה גדולה ומפוארת במרכז הישוב החדש. לשם כך נחוצים אמצעים רחבים, והרב קוק סומך על כוח הטפתו של מסלנסקי לטובת הדת.

כרך א', אגרת קב ר' בנימין מנשה לוין · ז' טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק משבח את בנו הרצי"ה כמעט היחיד שמבין את דעתו. הרב קוק פורש את שתי מטרות הישיבה: האחת, להציל יחידי סגולה בלימוד מסודר של פנימיות התורה, שרק ארץ ישראל מוכשרת לו. השנייה, להחיות את הישוב החדש בטל של תורה, ולהעמיד תלמידי חכמים שבניין הארץ יקר להם. הרב קוק כותב שזו בושה שרק מי שהדופק הישראלי חדל בלבו עוסק בבניין הארץ, והכשרים רואים בו 'רע מוכרח'. הרב קוק גם מתאר צורך ברבנות מרכזית מבוססת לישוב החדש, עם יכולת לנסוע בין המושבות ולהדפיס.

כרך א', אגרת קג הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי, מחבר 'דורות הראשונים' · כ"א טבת תרס"ח – יפו

הרב קוק מודה על ארבעת הכרכים של 'דורות הראשונים' שקיבל במתנה, ומעיר על דיון הספר ביחס בין הבבלי לירושלמי. לדבריו יש לפתוח פתח גם במחיצה שבין חכמת האגדה לחכמת ההלכה, שנובעות מן הנבואה ומן החכמה. הנבואה השפיעה על דרכי תורה שבעל פה, כשיטת התוספות ומן המשנה 'וזקנים לנביאים', ולכן בארץ ישראל, מקום הנבואה, ההבנה פנימית ואינה צריכה אריכות בירורים: 'אוירא דארץ ישראל מחכים'. בסוף הרב קוק חוזר ומבקש סיוע לישיבה ביפו.

כרך א', אגרת קז הגאון ר' אליהו מאיר פייבלזון, אב בית דין קופישוק · ג' שבט תרס"ח – יפו

הרב קוק מברך על מעבר הנמען לקהילה חדשה. הרב קוק תומך ברעיון ליישב מושבות של יראי שמים, אך מפקפק בביצועו בגלל רפיון הידיים שאצל היראים, כדברי הגר"א שהעוסקים שלא לשמה זריזים יותר. במקום לחכות למושבות חדשות יש לחזק את היהדות בישוב החדש הקיים, שבו יש תלמידי חכמים ויראים רבים, יותר ממה שמגזימים בחוץ לארץ. הרפואה היא ישיבה גדולה לישוב החדש, המשלבת דרך ארץ ויראת שמים, ובכך תיעקר טענת המתפרצים שבחינוך הישן אין דרך ארץ ורעיון לאומי.

כרך א', אגרת קיא הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ב' אדר ראשון תרס"ח – יפו

תשובה לשאלותיו של ר' יצחק אייזיק הלוי על רבנים במושבות. בהוראת איסור והיתר רב במקום יועיל מאוד. בדיני ממונות עדיף בית דין מרכזי של הרבנות הכללית ביפו, וראוי לחבר אליה גם את מושבות הגליל. צורכי הציבור מנוהלים בידי ועדים. רבנים שהם דרשנים טובים ויראי שמים יפעלו הרבה. אברכי ירושלים אינם בטלנים אלא בחיצוניותם: יש בהם כשרונות גדולים, ואם יינתן שכר הגון ולבוש מותאם לבני אירופה יוכלו לשמש רבנים במושבות. הרב קוק גם כותב על דרכי הלימוד בירושלים, ועל הצורך במרכבה ובקופה כדי לסבב בשלושים המושבות.

כרך א', אגרת קיד הרב יקותיאל קממהר · י"ב אדר ראשון תרס"ח – יפו

בעניין אתרוגים מורכבים: הלכה למעשה, רוב האחרונים אסרו אותם. כיום ברור שכל האתרוגים הנמכרים בשוק בלי השגחה מורכבים, גם אלה של קורפו, ואילו אתרוגי ארץ ישראל של האיכרים היהודים כשרים בוודאות. קניית אתרוגי הארץ מחזקת את ישוב הארץ ומונעת חיזוק ידי עוברי עבירה. חיבת הארץ וכשרות ודאית עדיפות על 'הידור' מדומה של מראה. הרב קוק גם כותב על הישיבה: עיקרה לימוד קבוע בחלקי התורה הפנימיים, מן המוסר והמחקר ועד הקבלה.

כרך א', אגרת קיח הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · כ"ה אדר ראשון תרס"ח – יפו

הרב קוק תומך באיחוד הישיבה שלו עם בית המדרש ש'המזרחי' מבקש להקים. ההכרה בצורך בדרך חדשה כבר התפשטה בין גדולי הארץ, וגם 'שומרי תורה' התקרבה לכך. הישיבה תייסד 'חכמת ישראל' על דרך הקדושה: היסטוריה, ביקורת, הגיון ושירה. הרב קוק מסביר שהחרם על לימודי חוץ ושפות זרות בארץ היה מוצדק לשעתו, אבל לא הוגבל בזמן. מטרת הישיבה להוציא גדולי ישראל, שישפיעו על ישראל ועל העולם השפעה תרבותית אדירה מתורת ארץ ישראל.

כרך א', אגרת קכב ר' בנימין מנשה לוין · ר"ח אדר שני תרס"ח – יפו

הרב קוק מתאר את עומס העבודה המעשית והרוחנית שעליו. הרב קוק משיב לשאלות לוין על איגרת רב שרירא גאון: את סיפור תליית רב שרירא 'ביד אחת' יש להבין כפשוטו, גזירת מלכות. בדברי רב נטרונאי יש לגרוס 'שהיא מדה אחת', כלומר חוצפה שבכלל 'בני תשע מדות'. ו'נפק רבנו ביד גדול' אולי משמעו מצרה גדולה.

כרך א', אגרת קכה אחיו, הרב דובער הכהן · ג' אדר שני תרס"ח - יפו

הרב קוק מציע לאחיו לחדש קשר מכתבים קבוע. הרב קוק מספר על חדשותיו: דיין נוסף בבית הדין, התקרבות ל'שומרי תורה', ומחלקת מלאכה ב'שערי תורה' שמייצרת ארונות ברזל. רבים תומכים בישיבה, ובהם ר' יצחק אייזיק הלוי ו'המזרחי' בגרמניה. הרב קוק שואל אם רבני רוסיה פועלים להצלת היהדות, ומעודד לצאת מ'שב ואל תעשה'. לאחיו הרב קוק ממליץ על חזרה קבועה על הרמב"ם, ומבקש ממנו לנחם את גיסם רב רגולה. על האתרוגים הרב קוק כותב שיש לאסוף כוחות.

כרך א', אגרת קכט הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, אב בית דין לידא · ד' ניסן תרס"ח - יפו

הרב קוק מזכיר את מכתבו הקודם בעניין הישיבה לישוב החדש, ומבקש לדעת אם 'המזרחי' יגש מיד להקים את הישיבה או את בית המדרש. כל יום בלי פעולה בארץ הוא הפסד גדול, כי זו 'עת זהב'.

כרך א', אגרת קלב הרב חיים אלעזר הכהן ביחובסקי · כ"ב ניסן תרס"ח - יפו

הנמען הציע אמצעים כמו עזרת הממשלה נגד הכופרים בארץ. הרב קוק משיב שאלה יתקנו רק מעט. הירידה באה לא מפני שהרבנים לא מחו, אלא מפני שרק מחו ולא עוד. שורש הכישלון הוא זניחת האור האלוקי מן הלב והמוח. כולם עוסקים רק ב'פראסטע פרומקייט' (חרדות פשוטה), ואפילו החסידות שינתה טעמה. העיקר להתאגד להזריח את האור האלוקי, לחזק ישיבות שלומדים בהן עניינים אלוקיים, ולקחת לידינו את ישוב הארץ המעשי, במוסדות של עסקים ואומנויות ולא רק של נדבות. בעניין החלוקה - לא להעניק לפריצים, אבל לא זה יסוד העבודה.

כרך א', אגרת קלז הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · י"ב אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק דוחה את הרמז שרבני ארץ ישראל מבטלים דעתם בפני השפעות חוץ. החובה עתה היא להכין בסיס ליהדות ארץ ישראל, ולכן צריך להמשיך כוחות חדשים שיהיו מוכשרים לחיי החברה, עם לימודי חול ושפות, ועם חכמת ישראל ודעת ה'. אי אפשר לשנות את המוסדות הקיימים, ולכן יש להקים ישיבה חדשה בישוב החדש. היא תכשיר רבנים למושבות, מחברים ומורים, ואחריה יקומו בתי מלאכה ובתי ספר לחקלאות. הצלחת הניסיון תשכנע את הישנים. כל ההנהגה הפנימית תהיה בידי שומרי אמונים.

כרך א', אגרת קלט אגודת 'קהלת יעקב' · כ"א אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק מברך את האגודה על מטרתה. לדבריו הגיע הזמן שיראי ה' 'יכבשו' את העולם המעשי בארץ ישראל, לא בריבים ובשלילה אלא בפעולות חיוביות: בניית מקורות פרנסה לבני תורה בעבודה ובבניין. כך יוכלו המצוינים להישאר באוהל התורה, ואורח חייהם, שמשלב תורה עם בניין הארץ, יהיה מופת לישוב החדש.

כרך א', אגרת קמו הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · י"ז סיון תרס"ח - יפו

פאול נתן (מ'עזרה') עוסק בבית ספר טכני בחיפה, ואין חשש שישיבות ירושלים יתחברו אליו. הרב קוק מבהיר שתכלית הישיבות היא תחיית התורה, ולא רק העמדת רבנים, אבל במצב הנוכחי צריך להקדים את המוקדם. במושבות של מאה משפחות ויותר אין רב, מלבד פתח תקווה, ובגלל זה ירוד מצב היהדות שם. אברכי ירושלים מוכשרים, והעניות היא שמשפילה אותם. לחיבור תלמידי החכמים לישוב החדש צריך ישיבה גדולה ומכובדת במרכזו.

כרך א', אגרת קמט הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ד' מנחם אב תרס"ח – רחובות

הרב קוק רואה שהמחלוקת ביניהם מצטמצמת: שניהם מסכימים שיש לחמש את בני התורה בידיעות שימושיות. ההבדל הוא רק בשם: 'מחלקות תחתונות של הישיבה' או 'תלמודי תורה'. בעצם הישיבה הרב קוק מבאר שאינו מתכוון ללמוד ספרי חקירה ישנים כדי לקחת מהם 'נשק' במלחמה, אלא לקבוע לימוד של הצד הרוחני בתורה מכל מקורותיו: אמונה, אגדה, ודברי נסתר המתאימים למוכשרים לכך. זה תלמוד תורה במובנו הגבוה. הרב קוק מוכן להרכין ראש לפני גדולי ישראל, אך חוזר על הצורך בישיבה מרכזית.

כרך א', אגרת קע עורך 'החבצלת' · י"ד מרחשוון תרס"ט – יפו

הרב קוק מבהיר את דבריו בשמחת תורה ב'שערי תורה'. מטרת החינוך היא לעשות את האדם טוב וישר, והקריאה בשם ה' היא ההכשרה הבטוחה לכך. לכן תלמוד תורה עומד בראש החינוך הישראלי, ולא ידיעות שנועדו רק למלחמת החיים, שהן מדרגה שנייה. בגלות חדרה גישת הגויים, שהחינוך הוא הכשרה לחיים החומריים. גם מי שמצרף חול לקודש צריך להיזהר שלא יזייף את 'המטבע החינוכית' שלנו, ובפרט בארץ ישראל: 'כי מציון תצא תורה'.

כרך א', אגרת קעט אחיו, ר' שמואל הכהן · ז' טבת תרס"ט – יפו

תשובה להערות האח על מגילת תענית. בעניין הגימטריות: אין מקום לפלפל בהן, אבל 'במחשבה הגבוהה אין פגישה מקרית', ולכן לכל גימטריה יש יחס כלשהו לכוונת המחבר. בעניין תרומת הלשכה ומסירת השקלים לציבור הרב קוק מבחין בין מי שחייב לשקול, שהתורה מוסרת את שקלו בעל כורחו, לבין מי שאינו חייב, ששקלו בטל ברוב. הרב קוק מבאר את מושג 'המסירה יפה יפה' לציבור.

כרך א', אגרת קפח הגאון ר' איסר זלמן מלצר, אב בית דין סלוצק · י"ט שבט תרס"ט – יפו

הרב קוק מודה על הקובץ 'יגדיל תורה'. התעוררות מן הלב אינה מספיקה, וצריך דברי דעה עמוקה מן המוח. יש לפתוח פתחים רחבים למצוינים שבין תלמידי החכמים הצעירים בחלק העיוני שבתורה, כדי שתקום 'ספרות ספרותית' קדושה שתעלה ביופייה על הספרות החדשה, וכך ישובו גם הנופלים לאויב.

כרך א', אגרת רכ קול קורא (תמיכה בישיבת מאה שערים) · כ"ה מנחם אב תרס"ט – רחובות

הישיבה ותלמוד התורה במאה שערים במצוקה, והם מגרילים קרקע של 220 דונם בחדרה. הרב קוק קורא לקנות כרטיסים: בכך תומכים בתורה, הזוכה יקבל נחלה בארץ, וגם כל משתתף זוכה בארבע אמות בארץ ישראל.

כרך א', אגרת רמ הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ר"ח כסלו תר"ע – יפו

דיווח על תלמודי התורה במושבות. בפתח תקווה העיכוב הוא בריאותו של ד"ר אויערבך. בראשון לציון הקצבה אינה מספיקה, כי ההורים פועלים עניים. ברחובות דרוש עוד מלמד. הגיע הזמן לחינוך הבנות, כי הן האימהות של העתיד ומשפיעות על אחיהן. בית המלאכה ב'שערי תורה' גדל ליותר מעשרים תלמידים וזקוק למנהל. הרב קוק מתחיל צעד קטן לקראת הישיבה המרכזית לישוב החדש.

כרך א', אגרת רנט הרב יעקב משה חרל"פ · ג' שבט תר"ע – יפו

הרב קוק מתכוון לייסד ביפו 'קיבוץ' של צעירים מוכשרים, כדי להדריכם ביראת שמים, בלימוד ישר ובהשפעה בחן ובכבוד. בינתיים אפשר לקבל ארבעה בחורים, והרב קוק מבקש מהרב חרל"פ שמות של צעירים מתאימים.

כרך א', אגרת רעב הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ב' אדר ראשון תר"ע – יפו

בעניין ההצעה להשאיר חלק קבוע מכל קרקע לקיום מצוות השביעית: כבר הציע זאת הראשון לציון ר' יעקב שאול אלישר. אבל הרב קוק חושש שקצבה קבועה תיראה כאילו בזה מקיימים את המצווה כתיקונה. לכן החמיר יותר: ההיתר חל רק על מה שנוגע לקיום הישוב, ולא על גינות נוי וגידולים שאינם עיקריים. גם נטיעות חדשות אסורות. על הישיבה: נערכה בחינה, והרב קוק מלמד מתוך 'דורות הראשונים'. הוחלט לייסד הגרלה כבסיס כספי לישיבה.

כרך א', אגרת רעח הרב פרופ' ישראל לוי (פריז) · י"ד אדר ראשון תר"ע – יפו

הרב קוק מודה על התמיכה ברב זאב ברנשטיין בפתח תקווה, ועל מסירת 'שבת הארץ' לברון. הרב קוק מבקש שהברון ייתן את לבו גם לתחיית נשמת הישוב, כלומר לחיזוק הדת. הרב קוק מונה צרכים: חיזוק הרבנות הכללית ונסיעות למושבות, משכורת לרב עקרון, עיתון חודשי לרבנות, וישיבה מרכזית שתוציא רבנים בעלי השכלה ונאום.

כרך א', אגרת שכה הרב חיים טשרנוביץ ('רב צעיר'), אודסה · ד' אלול תר"ע – יפו

הרב קוק מודה על העזרה לישיבה. הרב קוק מתרחק ממלחמות, כי פנימיות העולם מלאה שקט והרמוניה, אבל לא ייסוג מפני מפריעים. בעניין הדיבור העברי: הרב קוק משתדל שהכול יילמד בעברית, לא רק כדי שלא יצחקו, אלא כי הנשמה הלאומית פועמת בבני תורה, ולכן יש להחיות את השפה יחד עם העם. עם זאת, המורה לגמרא אינו יכול עדיין לבטא את עצמו בלי יידיש. ב'תחכמוני' הצליח הדבר בהדרגה, ותלמידים ספרדים יכריחו את הדיבור העברי.

כרך א', אגרת שכח הגביר חיים הכהן · י"ב אלול תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה המרכזית לישוב החדש שהחל ביפו. היא נחוצה כגשר בין הישוב החדש לישן. חסרה בארץ ישיבה שבה צעירים לומדים כמה שנים ויוצאים לחיים, ולא רק ישיבה של מקבלי תמיכה לכל חייהם. הישיבה תחנך בתורה, בדעת ובאהבת האומה והארץ, ותלמידיה יהיו בעלי הופעה נאה. המורה שם טוב גפן נוסע לגייס כספים.

כרך א', אגרת שכט הגאון ר' משה קליירס, אב בית דין טבריה · כ"א אלול תר"ע – יפו

דחיית חילוק הלכתי בעניין חיוב תרומות ומעשרות: לשון הרמב"ם 'בזמן שכל ישראל שם' מורה על המשך, ולא רק על הכניסה. הרב קוק מחזק את הרב קליירס בניהול הישיבה בטבריה נגד המלחשים, ובטוח שבינו לבין הרב נ' יהיה שלום אם אנשי השוק לא יתערבו.

כרך ב', אגרת שלח הגאון ר' זליג ראובן בנגיס, אב בית דין בודקי · ר"ח מרחשוון תרע"א – יפו

הרב קוק מרוצה מישיבתו בארץ ישראל ומרבנותו. מעניין השמיטה הייתה לו עוגמת נפש לא בגלל המקנטרים אלא בגלל זלזול בתלמידי חכמים. הרב קוק ממשיך בתומו לדבר שלום. הרב קוק שולח את 'שבת הארץ' ומודה על ספר 'לפלגות ראובן'.

כרך ב', אגרת שלט שם טוב גפן (שליח הישיבה) · כ"ב מרחשוון תרע"א – יפו

דיווח על התקדמות הישיבה: הרב קוק הוסיף שלושה שיעורים בשבוע בספר הכוזרי. הצטרף תלמיד מירושלים. ד"ר אליאס, מורה מפתח תקווה, בא לשיעור בחושן משפט ומשפיע על הדור הצעיר. נוסד בפתח תקווה מכון להכשרת מורים, ותלמידיו יבואו לישיבה פעמיים בחודש. עשירים יראי שמים בגרמניה עומדים לשלוח את בניהם.

כרך ב', אגרת שמד עורך 'המוריה' · טבת תרע"א – יפו

הרב קוק נוזף בעורך על שביזה את עורך 'המודיע', רב ועסקן, ובכך חטא נגד דגל האורתודוקסיה. גם בעיתון חל איסור לבזות תלמידי חכמים. בכלל 'המוריה' מועיל לקהל החרדי, אבל העיתונות צריכה לעמוד מעל דעת הקהל ולהעלות אותה. נשמת האורתודוקסיה היא דעת ה' והעמקת האמונה, והיא נעזבה: רוב חכמי התורה עוסקים רק בפלפול. במקום לבקש סדרים מעשיים בישיבות, יש לעורר את המוכשרים להאיר את 'נשמתה של תורה'. התואר 'רשמי' לעיתון אינו אמת.

כרך ב', אגרת שמט הרב מאיר ברלין · י"א אדר תרע"א – יפו

הרב קוק מסכים לשינוי שם המאמר ב'העברי', אף ששינויים קטנים פגמו בכוונתו. 'תחכמוני' ו'העברי' הם 'מפעלים תאומים'. כשהגיע לארץ ראה את חולשת המוסדות של הישוב הישן ואת 'הזוהמא של הנכריות' במוסדות החדשים, והחליט לקבץ את הטוב משני הישובים ולהילחם ברקב שבשניהם, בבניין ולא בשלילה. הגימנסיה מחייבת תחרות, ולכן יש להוסיף ל'תחכמוני' כיתות ולפתוח מחלקה לבנות. הישיבה הקטנה מצמיחה תלמידי חכמים בעלי רעיון ולב.

כרך ב', אגרת שנ הגביר זליג פרסיץ · י"ט אדר תרע"א – יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה, שמחנכת צעירים מוכשרים בעומק ההלכה ובדעת ה' ובחכמת האמונה. רק מקיבוץ שני אלה יצאו תלמידי חכמים שיועילו לאומה. הניסיון הוכיח שהתלמידים עולים במעלות, ויש להרחיב את הישיבה בכמות ובאיכות. הרב קוק מבקש שפרסיץ יעודד גם גבירים אחרים.

כרך ב', אגרת שנג הרב מנחם מנדל הייילפרין · כ"ח אדר תרע"א – יפו

הרב קוק שולח קול קורא להצלת ישיבת 'תורת חיים' בירושלים, שמשמשת מבצר לתורה ובה מאות תלמידי חכמים. בגלל צוק העתים היא על סף משבר, ותלמידיה רעבים. הרב קוק קורא לרבנים ולנדיבים להצילה.

כרך ב', אגרת שעו יצחק ניסנבוים · כ"ז מנחם אב תרע"א

המוסד 'שערי תורה' ביפו סובל מהמשבר במוסדות ירושלים: הוא בחובות והאמון בו נפגע. זהו המוסד היחיד ביפו שבו התורה היא העיקר. הרב קוק מבקש מניסנבוים לכתוב לטובתו ב'הצפירה'.

כרך ב', אגרת שפ הרב יעקב משה חרל"פ · ז' אלול תרע"א

הרב קוק מתפלא שחרל"פ חושש לקפידה מצדו. העיקר הוא חשק דעת ה' ועבודה בשכל טוב. הרב קוק מבקש שחרל"פ יבחן צעירים שיפנו אליו, וימסור לו את התרשמותו.

כרך ב', אגרת תב הרב מנדל הכהן · ו' טבת תרע"ב – יפו

הרב קוק חוזר על דעתו מתר"ע בעניין חידוש הסמיכה: זו פעולה היסטורית שאין לגשת אליה בלי הכנה. יש לייסד בית דין או ועד גדול בירושלים, שיכשיר את הדור. לפי הרמב"ם הסמוכים צריכים להיות ראויים להורות בכל התורה, כולל קידוש החודש, הלכות כשפים, וגם דעות ואמונות, שרבים מהגאונים בהלכה יודעים אותן רק באופן שטחי. כשהוועד יזכה לשם טוב ויגדל דור של תלמידי חכמים כאלה, אפשר יהיה לגשת לסמיכה.

כרך ב', אגרת תיד הגאון ר' אברהם רבונסקי, אב בית דין דוברובנה · כ"ו שבט תרע"ב - יפו

בעניין אגודת המקובלים 'שער השמים' בירושלים: אין בכך חידוש. חבורת 'בית אל' של הספרדים לומדת קבלה ומתפללת בכוונות הרש"ש יותר ממאה שנה, והרמ"ע מפאנו לימד את 'הפרדס' בישיבה. לפי בעל 'שערי אורה', 'מעשה בראשית ומעשה מרכבה' שנאסרו הם השימוש המעשי בשמות, ולא העיון. גם הבעל שם טוב ובעל התניא לימדו קבלה לתלמידים רבים. מעמדם של ה'נסתרות' משתנה עם התפשטות הרעיונות. ראוי לתמוך בלומדים אלה, כמו בכל לומדי התורה.

כרך ב', אגרת תכד הרב יעקב משה חרל"פ · כ"ב אייר תרע"ב - יפו

ברכה לחרל"פ על שהחל לומר שיעורים קבועים לבחורים בישיבת 'עץ חיים', ותפילה שישפיע עליהם תורה, חכמה ויראה.

כרך ב', אגרת תלב הרב שמואל צבי מרגליות, אב בית דין פירנצה · ה' סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק חילק תרומה של 500 פרנק: מאה לבית החולים לעיוורים, מאה לעניים הגונים, ומאתיים לקופה של תלמידי ישיבתו (במקום 'רמב"ן', שבדרך כלל פירושו כלל עניי הארץ). לגבי מורה לבית הספר של הפלאשים (יהודי אתיופיה), הרב קוק מבקש פרטים: אילו ידיעות נדרשות, מה השכר ומה התנאים.

כרך ב', אגרת תלד גבאי ישיבת 'עץ חיים' בירושלים · י"ב סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק מודה ומברך את הגבאים על מינוי הרב יעקב משה חרל"פ לראש ישיבת בחורי החמד. הרב קוק מברך גם את הרב יהודה פורת.

כרך ב', אגרת תלז הגביר חיים כהן · כ"א סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה לישוב החדש, שתכלול לימוד שיטתי של 'חכמת הדת הרוחנית', שתאיר את כל מהלך הלימודים ותמלא את הריקנות שטובי האומה חוששים ממנה. הרב קוק מצרף את התוכנית הכללית.

כרך ב', אגרת תלח הגביר אברהם נחמיה למפרט · כ"ב סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק מזכיר ללמפרט את הבטחתו לתמוך בישיבה באלף פרנק לשנה לפחות, ומצרף את תוכנית הישיבה. הרב קוק מבקש גם את הספרים שהבטיח, מאביו הגאון.

כרך ב', אגרת תלט הרב ד"ר אליעזר משה אייזנשטדט, רב בפטרבורג · כ"ד סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק הוגה שנים ברעיון ישיבה מרכזית לישוב החדש, שתנאיו שונים מהישוב הישן. הרב קוק החל בבסיס מעשי, ומבקש תמיכה חומרית ורוחנית.

כרך ב', אגרת תמ הגביר שמואל עוזרמן · כ"ד סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק מבקש מעוזרמן לתמוך בישיבה המרכזית לישוב החדש, שכבר החלה. גודלה העתידי תלוי בתמיכה. כשרוח חיים מפעם בבניין החומרי, צריך שיפעם גם בחיי התורה ודעת ה'. הרב קוק מצרף את התוכנית.

כרך ב', אגרת תפג הרב יהודה לייב זלצר · כ"ה טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק משבח את מאמרו של זלצר, אבל התרופה הכללית היא לחזור ל'נשמת התורה'. גדולי הכישרון עסקו רק בצד המעשי, ועזבו את הצד ההרגשי, העיוני והקדושי, שבו גנוזה הגאולה. כשהכפירה והשמד מתפשטים, ממשיכים לחפש 'סגולות'. 'רדיקלים אנו מוכרחים להיות'. האורתודוקסיה במלחמתה השלילית מסתפקת בדמיונות. אילו חלק מבעלי הכישרון היה עוסק בבירור מושגי האלוקות, הנבואה, הגאולה ותיקון הנשמות, הייתה פורחת גבורה אחרת. אין קפידה בינו לבין הרידב"ז.

כרך ב', אגרת תצה אישור (כתב מינוי) · ט"ז טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק מאשר שהרב יוסף אליהו, אחי הרב יצחק וינוגרד, ראוי לעמוד על משמרת ההנהלה הרוחנית של ישיבת 'תורת חיים', בזכות גדלותו בתורה וביראה.

כרך ב', אגרת תקא אחיו (הרב דובער הכהן קוק) · כ"ב שבט תרע"ג – יפו

על לימוד הלכות דעות והחלק הרוחני שבתורה: הרב קוק מספר שזה יותר משנתיים הרב קוק מעביר שיעורים קבועים בכוזרי, שכולל את רוב תחומי הדעות. כשם שאין חוששים מללמוד שיטות בהלכה בגלל הצדוקים, כך אין לחשוש בתחום זה, אם לומדים בשקידה. תיקון עולמים תלוי בהחייאת תורת האמונה בכל גודלה ועומקה.

כרך ב', אגרת תקב מנהלי תלמוד התורה וישיבת 'עץ חיים' בירושלים · כ"ח שבט תרע"ג – יפו

בצוואת מרת הינדין לא נזכר המוסד, והאפוטרופסים אינם רשאים לשנות. לגבי צוואת ר' יעקב אייזנר: השנה נשאר מעט אחרי אלף רובל כסף לאחי האלמנה. הרב קוק סבור שראוי להתפשר בבית דין, כי המנוח חזר בו מהחלוקה הישנה והחליט לבנות בית לעשרה בחורים תלמידי חכמים. הרב קוק מבקש קבלה על הספרים שהתקבלו. (הסיום חסר.)

כרך ב', אגרת תקיב הרב משה זבולון מרגליות (רמ"ז), ניו יורק · י"ד אדר ראשון תרע"ג – יפו

הרב קוק שולח קבלות ממוסדות ירושלים על כספים שהעביר. בהערה: ישיבת 'תורת חיים' זקוקה לחיזוק רב כדי שלא תיהרס. יש לזכור גם את 'עץ חיים', את בית החולים הכללי ואת 'שערי תורה' ביפו עם בית התבשיל ובית המלאכה.

כרך ב', אגרת תקטז הרב שלום אלחנן הלוי יפה, ניו יורק · כ"ה אדר ראשון תרע"ג – יפו

הרב קוק מסכים לתת הסכמה לשו"ת 'שאילת שלום'. הרב קוק מנחם על פטירת אמו של הרב יפה, שנקברה הרחק מקבר בעלה, ומשווה לקבורת רחל אמנו בנפרד מיעקב - 'הכול לטובה'. עוד: הרב יוסף אליהו יעמוד בראש ההנהגה הרוחנית של 'תורת חיים', ולענייני הכספים ימונה גביר יראי שמים.

כרך ב', אגרת תקכז בירור לשואלים על 'תורת חיים' · כ"ט אדר שני תרע"ג – יפו

הרב קוק מבהיר: רצונו שהרב יוסף אליהו יהיה ראש הישיבה במלואה, ופנוי לעניינים הרוחניים. לענייני הכספים יצורפו אליו שני בעלי בתים נאמנים, כמו ר' זאב שחור, ר' יעקב חגיז או ר' ש"ש שיינפינקל.

כרך ב', אגרת תקנב הרב ישראל פורת · ח"י סיון תרע"ג – יפו

תוכנית לעבודה מדעית־תורנית: מבוא כללי לתלמוד, ובינתיים מבוא לסדר נזיקין כדוגמה. העבודה כוללת בירור שם הסדר, המסכתות וסידורן, מקומות ואישים, דורות, מונחים משפטיים, ערכי מוסר המשפט, מקורות ההלכות, הבדלים בין דיני ישראל לבני נח, והשוואת הבבלי לירושלמי. העיקר: לא 'למדנות קטנה', אלא לקדש שם שמים ולהראות חכמת התורה לצורכי הדור. בעתיד ניתן להשוות גם למשפט האנושי הכללי.

כרך ב', אגרת תקע הרב יהודה לייב פישמן (מימון) · י"א מנחם אב תרע"ג

תוכחה מאהבה: הגיעה שמועה שהרב פישמן זלזל ב'שערי תורה' ובלימודיו בדרשה בבית המדרש של ר' ז' ברנט. הרב קוק מעיד שבחן את התלמידים, ושדווקא מהתלמוד תורה המסורתי צפוי לצמוח דור של ת"ח 'חריפים ושנונים'. אפשר להוסיף בתי ספר עם מדעים, אבל אין להשליך אבן על אוצר הקודש. חורבן נורא יהיה אם ייעלמו החדרים והישיבות, גם אם יבואו במקומם גימנסיות 'מרופדות באמונה'. 'עלינו רק לבנות ולא לסתור'; הערות לתיקון יש למסור לרב קוק עצמו.

כרך ב', אגרת תקצג (הצהרה על תיקון 'תחכמוני') · כ"ב אלול תרע"ג – יפו

כדי לתקן את 'תחכמוני' יש להוסיף שתי מחלקות עליונות, כך שהתלמידים יוכלו להמשיך לישיבת הרב קוק וללמוד עומק הלכה וחכמת הדת 'מימי רס"ג עד ימינו'. כמו כן יש להקים בית ספר לבנות על אותו יסוד, בשינויים לפי התפקידים השונים. כך יכלול המוסד את הדור כולו.

כרך ב', אגרת תרב הרב יהודה לייב זלצר · כ"ח אלול תרע"ג – יפו

הרב קוק נפגע מהחשד הכללי כלפי מי שקורא ללימוד פנימיות התורה. גדולי הקבלה צועקים שמי שמסלק את רזי התורה 'מחריב את העולם' (תיקוני זוהר), והגר"א כתב שהפרדס הוא פנימיות התורה. שני שינויים חלו בדורנו: הקלה בתנאי ההכנה, כמו שהקל הרמ"ק, משום שחלק גדול מתחלואי הדור נובע מצמאון רוחני; והכשרה מדעית רחבה בחכמות הרוחניות, שנדרשת 'בימי שלטון העט'. כשאין מענה לצמאון, החיים מייבשים והורסים. יש לדון לכף זכות, ו'דברי תורה דודים זה לזה'.

כרך ב', אגרת תרח הרב אריה לייב גרבמן (?) · י"א תשרי תרע"ד – יפו

אין אפשרות לשלוח אתרוג מעבר לים עכשיו, ואין להעיד במברק על כשרות על סמך מכתב שהופץ לאלפים. אפשר לסמוך רק על חותמת הרב קוק על התיבה, או על מכתב בכתב ידו. 'שערי תורה' הוא מוסד נעלה, והרב קוק מקווה לייסד ישיבה כראוי. המכתב שהודפס זויף.

כרך ב', אגרת תרכ הרב נחום כהנא שפירא · ט"ז מרחשוון תרע"ד – יפו

הרב קוק שמח על ייסוד ישיבה בירושלים עם סדר לימודים, ובמיוחד על הכנסת החלק הרוחני שבתורה, שעזיבתו היא 'הגורם הגדול לכל צרותינו'. 'מאין גדיים... אין תישים'. הרב קוק מבקש לשים לב לבריאות התלמידים, כי 'ירדה החולשה' דווקא בין ת"ח, ולקבוע הרצאה שבועית על דרך ארץ, מידות ולבוש - 'כל המכבד את התורה גופו מכובד'.

כרך ב', אגרת תרכב הרב שמחה אלכסנדרוב · כ"ג כסלו תרע"ד – יפו

הרב קוק שב ממסע של כחודש בגליל, ומכתבי אלכסנדרוב לא הגיעו אליו. על פירוש קצר לש"ס: הרב קוק עצמו התחיל בכך פעם. יש להיצמד לרש"י ככל האפשר, וזה יוסיף בקיאות וחשק ללימוד.

כרך ב', אגרת תרכד יראי ה' בקהילת הורודוק · ב' טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק מחזק את תמיכתם בישיבת 'אור תורה' בטבריה, שבהנהגת הרב משה קליערס וגבאים נאמנים, ומבקש לא לשים לב למכתבי פלסתר. בחודש שעבר ביקר בה עם רבני ירושלים והתענג על אור התורה של התלמידים.

כרך ב', אגרת תרמד הרב יעקב משה חרל"פ, ירושלים · כ' שבט תרע"ד - יפו

מוסדות כמו 'תחכמוני' אינם מקור ההצלה; זה נמצא בישיבות, שמהן יקומו גדולי התורה. אבל לאנוסים לתת לבניהם לימודי חול, יש להציל מבתי ספר כופרים. הרב קוק מציע 'שלוש דרכי חינוך': פיקוח והחדרת מעט קדושה גם בבתי הספר החילוניים; תלמודי תורה כמו 'נצח ישראל' לרוב ההורים; וישיבות לשרידים. אין לכפות על הישוב גוון אחד. לסיום: העצבות, העייפות ו'מורך הלב' הם מידות אסורות, ואין לרצות 'לצאת ידי כל הבריות'.

כרך ב', אגרת תרסו צעירי ירושלים (בני ישיבות שרוצים להתיישב) · כ"ח שבט תרע"ד - יפו

הרב קוק מחזק את הצעירים בני הישיבות שרוצים לעסוק בבניין הארץ. ביום שת"ח 'יינקו מהמקור האלוהי' ויעלו לאדמה, יזרח אור חדש. בלעדיהם הצורה הרוחנית מיטשטשת 'מאפס חומר מוצק', ובעלי החומר רואים בבעלי הצורה רק חולשה. 'החיים הטבעיים הישרים' בעבודה יוציאו לפועל את 'אוצרות הסגולה' שבהם, והם יעמדו בראש התחייה.

כרך ב', אגרת תרעד הרב זאב יעבץ · כ"ב אדר תרע"ד - יפו

על 'תחכמוני': המייסדים ייכנסו לוועד המקומי, אבל חובם חייב להיות מסודר. ליפשיץ ת"ח, אבל אולי עדיף מנהלת של מורים. אין להתחבר ל'מרכז המורים', הנושא את 'האליליות המודרנית'; יש לקבל מהם את הטוב, אבל לא להתחבר. התורה עיקר, ובמדעים יש להקדים את חכמת ישראל. המגמות: מסחר, הוראה ורבנות, ולא חקלאות, שיש בה עודף מומחים. בישיבתו הרב קוק מעביר שני שיעורי אמונה ושלושה בעומק הלכה.

כרך ב', אגרת תרפד בנו, הרב צבי יהודה · ראש חודש אייר תרע"ד - יפו

הרב קוק שמח בחוברת הגרמנית של הצעירים: אם יחבקו את כל היסודות על בסיס הקודש, יש תקווה רבה. לישיבתו נוספו כוחות טובים, והתחילו ללמוד.

כרך ב', אגרת תרפה בנו, הרב צבי יהודה · י' אייר תרע"ד - יפו

הרב קוק מבקש פרטים על בריאותו ועל האקלים, ומבקש שיכתוב את חידושיו ואת השיעורים שהרצי"ה מעביר, ואולי גם פירוש על 'שיר הכבוד'. בישיבה נוספו צעירים מירושלים ומפתח תקווה, שמוצאים עניין בשני השיעורים.

כרך ב', אגרת תרפט הרב יעקב משה חרל"פ · ב' סיון תרע"ד - יפו

ברכה לשבועות: התורה שבכתב ושבעל פה הן 'תורה אחת'. 'השלום מכוון אל האמת... דיוק של אמת יש בו'. הלכה למשה מסיני גנוזה בכתרים. 'את ה' אלוקיך תירא - לרבות ת"ח', שכבודם כבוד התורה.

כרך ב', אגרת תרצג בנו, הרב צבי יהודה · כ"א סיון תרע"ד - יפו

הרב קוק שמח ברעיונות הרצי"ה על השם 'ערפלי זוהר', אף שבאמת כתב 'טוהר'. הרב קוק מתקן לשון אבל לא משמיט. הרב קוק מבקש לדעת מה הרצי"ה לומד, וממליץ על ספרי הכללים: 'כריתות', 'גופי הלכות', 'שם הגדולים', 'ארעא דרבנן', 'יד מלאכי'. בשיעור הכוזרי דיבר על כך שההכרה הרוחנית שווה לחושים: המציאות קודמת, ו'הדעת והחושים הם חטיבה אחת'.

כרך ב', אגרת תרצד בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח סיון תרע"ד - יפו

בישיבה לומדים דף גמרא אחרי התפילה. חידוש בסוגיית שמן והדס (ברכות מג): הכרעת רבן גמליאל היא רק כשסך בשמן, ורב פפא לא סך 'לאשתמוטי' - כדי לא להחזיק עצמו לת"ח וכדי לא להעליב. כנראה יוחלט לנסוע לכנסיית 'אגודת ישראל', ומבקשים ממנו הרצאה על מצב הארץ.

כרך ב', אגרת תשכב הרב רפאל אהרן בן שמעון, רב קהיר · ג' אדר תרע"ה

הרב קוק מעוכב בגולה. מוסדות היראים בארץ מקבלים מעט מאוד, כי המודרניים דואגים למוסדותיהם. במיוחד 'שערי תורה' ביפו במצב מבהיל. הרב קוק מבקש לעורר את הנדיבים בני קטאווי ביי, ומוכן להעביר בעצמו את הכסף.

כרך ב', אגרת תשכד הרב רפאל אהרן בן שמעון, רב קהיר · ד' אדר תרע"ה

חזרה על הבקשה לעזור ל'שערי תורה' ביפו דרך נדיבי קטאווי ביי.

כרך ב', אגרת תשכה ד"ר יהודה מגנס ולואיס ברנדייס · ד' אדר תרע"ה

בקשה קצרה לעזור ל'שערי תורה', לבית התבשיל ולבית המלאכה ביפו, שקיבלו עזרה פעוטה. הבקשה מופנית גם ללוין־אפשטיין.

כרך ג', אגרת תשנב קול קורא לנדיבי ארצות אפריקה · ה' טבת תרע"ו – סנט גאלן

המוסדות שהם 'עמודי התווך' של ירושלים – תלמוד התורה, ישיבת 'עץ חיים' ובית החולים 'ביקור חולים' – במצב מסוכן. גדולי ירושלים מינו את הרב אברהם יעקב הכהן באלכסנדריה כסוכן, והשד"ר יעקב וולפרט נשלח לאסוף. הרב קוק קורא לתרום.

כרך ג', אגרת תשע בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז אייר תרע"ו – לונדון

תוכנית עבודה: שני שיעורים בשבוע בישיבה – גמרא, פירוש רש"י ותוספות, והכוזרי. עומדת על הפרק התאגדות שומרי שבת (שד"ר יונג החל), והרב קוק כבר דרש בעניין. יצאה חוברת על היהודים והמלחמה בהסכמת הלורד רוטשילד, שמסיימת בשיבת העם לארצו – 'יאות הזמן'.

כרך ג', אגרת תשעג בנו, הרב צבי יהודה · כ"א סיון תרע"ו – לונדון

בסיום מסכת מנחות דרש על ברייתת בן עזאי (מנחות קי): 'הקודש הוא המכוון, והחול – הנמצא בדרך סיבוב'. שם ה' המפורש מגלה את הכוונה העצמית. בישראל החול מאוחד עם עולם הכוונה. אמונת אברהם 'מביטה מלמעלה למטה'. על השמועה ששובשה בשמו: אמר שהישיבות שחרבו במלחמה יקומו מחדש בשכלול, אולי עם מקצועות רוחניים ואף השכלה כללית שתיהפך לברכה, ושמוסדות מתבוללים יתקרבו.

כרך ג', אגרת תשצח הרב משה יצחק סגל, ראש ישיבה במנצ'סטר · אור לי' בטבת תרע"ז – לונדון

הרב קוק שמח שהתחיל ללמוד מוסר עם התלמידים, וזה הכרחי במדינה זו. יסוד גדול: הצלחת התורה תלויה ביראת ה'. ככל שהיראה גוברת, דברי תורה נעשים יקרים יותר, החשק מעורר את כוחות הנפש, הזיכרון מתחזק והחריפות גדלה. לכן העצה הטובה להצלחה בלימוד היא להרחיב את לימוד היראה ותורת המידות, וכך התלמידים יאהבו זה את זה ואת רבם.

כרך ג', אגרת תתי הרב הראשי יוסף הרץ · כ' אדר תרע"ז – לונדון

גיוס בני הישיבות לצבא יחריב את הישיבות, ואיתן את 'נשמת היהדות' באנגליה. הרב קוק דורש מהרב הרץ לעמוד בגבורה לפני הממשלה, מתוקף 'שוויון הזכויות לכל הדתות'. אצל הנוצרים לימוד הדת הוא הכשרת כמרים, אבל אצלנו תלמוד תורה הוא חובה ראשונה לכל אדם. ביטול הישיבות כמוהו 'גזירת שמד', כמו בזמן רבי עקיבא. עמשא לא לקח את העוסקים בתורה למלחמה, ודינו נעשה. תלמידי חכמים 'מגינים על הארץ'.

כרך ג', אגרת תתיב קול קורא ביידיש · (תרע"ז) – לונדון

באלכסנדריה ישבו כשמונים משפחות של ת"ח מירושלים, שייסדו 'ישיבת ארץ ישראל' ומצבם עגום. הישוב החומרי בארץ קשור בישוב הרוחני של ת"ח. 'עזרו את ישיבת ארץ ישראל באלכסנדריה'.

כרך ג', אגרת תתעג בנו, הרב צבי יהודה · ט' אדר תרע"ח – לונדון

מכתב שני מאביו. אין חשש שהממשלות יחשדו ב'דגל ירושלים', כי ידוע ש'פנינו... לאהבת הבריות'. המטרה: 'להפיח רוח חיים של אש הקודש' בתנועת התחייה. התרבות המודרנית היא 'אור של עץ ריקבון', אבל אפשר ללכת לאורה כמה צעדים במעשה. צריך להקים ישיבות שכוללות 'את כל מקצועות התורה', עם 'עוז גופני ונפשי'. הראשית: התאגדות ודיבור ספרותי.

כרך ג', אגרת תתפו רשימות לתוכנית 'הסתדרות ירושלים' · (תרע"ח) – לונדון

'ירושלים' היא 'תנועה קיימת בישראל סבא מאז'. הציונות היא ענף ממנה, ותתוקן כשתתקרב לרוח הקודש. מוסדות הקודש וכספיהם בארץ יהיו בידי שומרי המצוות. יש לתמוך בפוליטיקה הלאומית ולייסד הסברה פוליטית ממקור התורה והנביאים; עיתונים בעברית, ביידיש ובשפות העמים; 'קרן קיימת דתית'; ישיבה עולמית גדולה בירושלים בבניין מהודר, עם סניפים; מושבות, קבוצות וחוות 'כדת משה וישראל'.

כרך ג', אגרת תתפח 'צו וואס ציעלט דער דגל ירושלים' (חוברת ביידיש) · (תרע"ח) – לונדון

מטרת 'דגל ירושלים' כפולה. בכמות: להביא לעבודת הבניין את 'כלל ישראל האמיתי', החלק הדתי והעמוק, שאינו יכול להיכנס להסתדרות הציונית בגלל פערי השקפה. באיכות: להקים 'ישיבה עולמית' בירושלים, לצד הישיבות הקיימות, שאליה יבואו צעירים מהגולה ומהארץ לכמה שנים, ותהיה בה מחלקה לעריכת ספרים לפי צורכי הזמן.

כרך ג', אגרת תתפט הרב דב בער הלוי עפשטיין, ירושלים · כ"ה סיון תרע"ח – לונדון

בתחילה חשב שהישיבה הגדולה תהיה ב'יבנה', אבל אם בירושלים יקימו מוסדות לחכמות חול, אין להעביר את 'גדולתה של תורה' למקום אחר. רוב הישיבות הגדולות בחוץ לארץ נהרסו במלחמה. הרב קוק מבקש מהרב עפשטיין לאגד את גדולי ירושלים ל'דגל ירושלים'.

כרך ג', אגרת תתקט הרב יעקב משה חרל"פ · כ' אלול תרע"ח – הרוגייט

ברכת השנה, והתנצלות על מיעוט מכתבים. 'הסתדרות ירושלים' מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית – אידיאלים ודעות שיעוררו רוח קודש; ההסתדרות – חיזוק הקודש בארץ 'בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות' לכוח של חול; ו'דגל ירושלים' בידי תמימי דעים, ובראשם גדולי תורה. הישיבה העולמית חייבת להיות בירושלים, ופניה אל הצעירים מכל הגולה, מהישיבות שנחרבו, למאות ולאלפים, 'לכח מכריע על תגבורת החול'. מהישיבות הקיימות יבואו לזמן קצוב, וכל ישיבה תעמוד במעלתה. 'כלים גדולים עלינו להכין' לאורות העתידים.

כרך ג', אגרת תתקיג (נמען לא מפורש; כנראה תשובה לשואל על התנועה) · י"ב תשרי תרע"ט

סניפים נוסדו בכמה קהילות, ובחורף יוצא מאסף 'דגל ירושלים'. התנועה מתחלקת לשלוש מחלקות: 'האידיאה ירושלים' - בירור הערך המקודש של התנועה הלאומית ושל קשר ישראל לארצו, גם בעיני חסידי אומות העולם; 'ההסתדרות ירושלים' - כל מי שרוצה לראות את הארץ בנויה בהדרת קודש, גם מי שאינו 'שלם באמונה' לגמרי; 'הדגל ירושלים' - שומרי התורה בחייהם הפרטיים. במעשה: לחזק את המוסדות הקיימים כדי שלא יזדקקו למבזיהם; ישיבה עולמית מפוארת בירושלים כנגד הצעירות החילונית שתתרחב בעקבות האוניברסיטה; קרן לספרות; ובית דין גדול בירושלים לכל האומה. בעניין השפה: החרמה גמורה של היידיש מוקדמת מדי. גם ארץ ישראל צריכה להשתתף ביצירה ולא רק לקבל כספים. אין להפריד בין הכוחות, גם עם 'הפשרנות המזרחית'.

כרך ג', אגרת תתקכא בנו, הרב צבי יהודה · י' מרחשון תרע"ט

הם מחכים למכתבו המובטח. הרב קוק מבקש לדעת במה הרצי"ה עוסק בלימודיו, בקודש ובחול. ההסתדרות מתפתחת בצעדים מדודים, אבל עיקרה התעוררות רוחנית שאינה נמדדת בכמות. ד"ר זיידל מציע, בשם ד"ר רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן בניו יורק, ובשם אגודת הרבנים, שהרב קוק יבוא לאמריקה; קשה לו להחליט כעת. בני משפחת שטרנבוך חלו.

כרך ג', אגרת תתקכד ד"ר משה זיידל · ראש חודש כסלו תרע"ט

אין הרב קוק יכול להסכים לנסיעה לאמריקה לפני שיבוא שלום בעולם. הצדק עם בנו הרצי"ה ש'אין כאן התנגדות בין שתי הסתדרויות'; התנועה הירושלמית באה להרחיב את גבול הציונות ולהכניס בה 'זרם של חיים יותר יהדותיים'. הכוח הפוליטי אינו פעולה מול הממשלות, אלא הסברה שהאומה שבה לארצה כ'אומה האלהית' של התורה והנביאים, והנושאים אותה הם שומרי האמונה; לשם כך צריך קבוצה גדולה. 'כל כבודנו הוא פנימה'. בהסברה: לציוני ולמזרחי יש עדיין 'חלקת עבודת הקודש' שלא נעבדה. בתוספת: יש להתחיל מיד בקרן לישיבה העולמית, כדי שהצעירות התורנית תבוא לירושלים מול שטף הצעירות החילונית, 'ועוד מגוית הארי נרדה דבש'.

כרך ג', אגרת תתקסח ד"ר משה זיידל · תשעה באב תרע"ט - לונדון

הגיע מברק על הרשיון לאמריקה, אבל החודש אין אנייה, ובארץ דוחקים להקדים, ולכן נדחתה הנסיעה לאמריקה. ההסתדרות 'ירושלים' צריכה מקום גם ביהדות אמריקה, ולא כסניף של 'אגודת ישראל': מטרתה שכלול תנועת התחייה בגילוי אור הקודש בתוכה, ברוח של שלום, ובסיוע לכל כוח שאינו עוסק בהרס. הרב קוק מבקש להמשיך בעבודה לישיבה בירושלים. דברים גם לד"ר רבל.

כרך ד', אגרת תתקצב ד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן, ניו יורק · י"א כסלו תר"פ

הנסיעה לאמריקה נמנעה, ובארץ התברר עד כמה דחופים העניינים: אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירות החילונית דרך האוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן לישיבה המרכזית, ואחר כך לקבוע תוכנית בהסכמת חכמי הדור. הרב קוק שואל על נדבת גיסיו של הרב לוינטל, ומספר על מגרש עם בניין שאפשר לקנות. הישיבה היא אחד מסעיפי התנועה, שתפעל 'בחופש מוחלט' וביחס ידידותי לחילונים. החלו צעדים לבית דין כללי.

כרך ד', אגרת אד בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו טבת תר"פ - ירושלים

הדרכה בהוראת התלמוד: לעבור על הסוגיא ברש"י ובתוספות, אחר כך בראי"ש, בריי"ף ובמפרשיו, ואחר כך ברמב"ם, בשולחן ערוך ובמפרשיהם; להזכיר לתלמידים את חילוקי השיטות; לעיין בביאור הגר"א; ולהתרגל לכתוב את תמצית הסוגיא, גם בלי חידוש. אם התלמידים בני קבלה, ירגילם 'במהלך של רעיון אצילי'. בירושלים 'העניינים... תוססים לטובה', ואולי יתקרבו גם רחוקים. בתו בתיה מעתיקה את המכתבים.

כרך ד', אגרת אי בנו, הרב צבי יהודה · ג' שבט תר"פ

שיעור יומי קבוע בגמרא, רש"י ותוספות, הוא עבודת הקודש שגדולי ישראל מסרו נפשם עליה, ועליו להיזהר שלא להימשך יותר מדי למחשבות מופשטות; דרך הבסיס של 'ארבע אמות של הלכה' תעלה גם השאיפה האידיאלית. מוצע ללמוד את השיעור עם ר' יונה. בהלכה: שביתת הארץ בשביעית חלה על גוף הקרקע; הגמרא מוכיחה רק לגבי ישראל חשוד, ומלאכת גוי אולי אינה בכלל (מנחת חינוך, מהרי"ט). אבל ישראל העובד בקרקע ישראל עובר, וגם הבעלים עוברים בעשה.

כרך ד', אגרת אלח בנו, הרב צבי יהודה · י"ח סיון תר"פ

טרדות 'עול מלכות' רבו. הרב פינס כתב שוב בהתלהבות על הישיבה, ומציע ללוות את הרב קוק לאמריקה להשגת כספים; הרב קוק אינו יודע מה להשיב. 'התרוממות הרוח הכללי המתגלה בלבושי חול' יש להעריך לפי פנימיותה וסיבותיה העליונות. הרב קוק נבוך על מצב המושבות בגליל.

כרך ד', אגרת אמד הרב ש"ז סלונים, יפו · י"ט תמוז תר"פ

לימוד חב"ד, המאיר את תורת הבעש"ט, גדול ונשגב, אבל אין להסתפק במקצוע אחד גם בחלק הרוחני: כמו שבהלכה לומדים מכל השיטות, יש ללמוד גם את החוקרים האלוהיים, את כל שיטות המקובלים ואת דרכי הגר"א ותלמידיו. מהשתלבות הרעיונות 'יתנוצץ אורו של משיח', ויחידי סגולה יתחילו, וזו תהיה 'עטרת התפארת' של התחייה והיסוד לתוכן הפוליטי.

כרך ד', אגרת אנ משפחתו (בארטוף) · ט"ו מנחם אב תר"פ - ירושלים

הם הגיעו לירושלים ומצאו את ההורים בשלום. בישיבת 'תורת חיים' מצא הקפות בספרי תורה כמו בשמחת תורה, ונאם; גם 'מהשמאלים' היו שם בשמחה. לשבת בבית הכנסת נשמרו להם שלושה כרטיסי כניסה. ביידיש: 'שבת שמחה, להתראות בקרוב'.

כרך ד', אגרת אנב מנהל היקב בזכרון יעקב · מנחם אב תר"פ

שלא תלך לאיבוד תרומת המעשר מהיין: כמו ביקב ראשון לציון, יפיקו ממנה אלכוהול לשריפה, שהכהנים רשאים להשתמש בו, וההכנסה תלך לישיבת 'תורת כהנים' בירושלים, דרך שליחו הרב מ"י רוזנטל.

כרך ד', אגרת אנה בנו, הרב צבי יהודה (בדרכו לאירופה) · ו' אלול תר"פ

מכתבו מאלכסנדריה שימח, אבל קצר מדי. הרב פינס כתב שוב על נסיעה לאמריקה לישיבה. 'הכל פורטים את כל ענין נשגב לפרוטות... אבל מכלל פרוטות לא יצאו'. שמואל יכתוב לקמחי שיממן את הוצאות הרצי"ה.

כרך ד', אגרת אע בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו מרחשון תרפ"א

בגלל המצב הנורא בפולין אין לחשוב על נסיעה לשם. השבוע יצא מכתב חוזר על ההסתדרות, שאחרי אספת הנבחרים צריכה יותר בירור. הרב קוק התחיל לומר שיעורים לצעירים כמנהגו ביפו - פעם בהלכה ופעם ב'הלכות דעות'.

כרך ד', אגרת אעד בנו, הרב צבי יהודה · ח' כסלו תרפ"א

הסידור מתקדם, אבל יותר רעיוני ממעשי, כי 'איני מוכשר להנהלה מעשית', וחסרים אנשים, בפרט שר' משה פרוש נסע. צעירי הישיבות באים לשיעוריו, ועכשיו התחילו ב'שמונה פרקים' לרמב"ם. הרב קוק מבקש מהרצי"ה לדאוג לבגדי חורף. מר נוסבוים מהלברשטט הבין את 'ירושלים', אבל אמר שצריך להתאגד עם האגודה; כנראה הצד האצילי הלאומי שב'אורות' נגד רוחם.

כרך ד', אגרת אפא בנו, הרב צבי יהודה · טבת תרפ"א

הרב פינס מבקש פרוגרמה לישיבה, והרב קוק יכול לתת רק קווים כלליים. נערכה אסיפה על איחוד המוסדות בתוך ההסתדרות; ספק אם יצא באופן האידיאלי, ואולי יסתפקו במשרד. 'הדברים המעשיים נפגשים תמיד בהכבדות איך לישרם עם הרעיון הטהור'. כדאי שהרצי"ה ייסע ללונדון ושם יעבוד למען הרעיון. עניין השידוך עם דייכאווסקי נראה ישר. הרב קוק מצטער על 'אגודת ישראל' שעוסקת 'בהפרדה בין אחים'.

כרך ד', אגרת אפב בנו, הרב צבי יהודה · י"ב שבט תרפ"א

חסרונו של הרצי"ה מורגש מאוד; שלא יאריך בגולה. רוב המוסדות נכנסים לריכוז תחת ההסתדרות, והשיעורים הקבועים פועלים להארת הרוח. מר אהרנסון מלונדון אמר שמצד דייכאווסקי מוכנים לשידוך, ואם הרצי"ה רוצה - שייסע ללונדון. הרב קוק ישיב לפינס כשיצא קונטרס ההרצאה שקרא לפני חברי המרכז, שיש בו מעין פרוגרמה לישיבה.

כרך ד', אגרת אפד הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג · י"ט שבט תרפ"א

תרומת יורשי מנוח לישיבת 'תורת חיים' נמסרה, והקבלה מצורפת. בסכסוך בין ר' ש' עפשטיין לכולל סלונים: עליו לשלוח ייפוי כוח למי שידון בשמו נגד הדיירים החייבים שכר דירה, ומוטב שיבוא בעצמו. הרב קוק מזכיר את הנדיב שרצה להקדיש מאתיים לירה לפרסים למצטיינים בישיבות, ושואל אם יוסיפו על הסכום.

כרך ד', אגרת אקטז הרב ר"י קאמיעטהאר · (תרפ"א)

דבריו על 'תחיית הקודש' ערבו לו, והרב קוק מציע שיעסוק בתעמולה כבא כוח המרכז הירושלמי. הרב קוק היה שמח שיעלה, אבל המעכב הוא חוסר אמצעים, כי תלמידי חכמים רבים מתפרנסים בצער. אם יבינו הכשרים את חשיבות 'דגל ירושלים', יהיה אפשר להעסיק תלמידי חכמים רבים.

כרך ד', אגרת אקכז ההנהלה הציונית בירושלים · כ"ט טבת תרפ"ב

בתשובה לקטע מעיתון נוצרי־אנגלי על ישיבת 'תורת כהנים': הישיבה נוסדה כדי שכהנים תלמידי חכמים ילמדו את סדר קדשים, מקור עבודת המקדש; היא בראשיתה. תחיית האומה, למרות צורותיה החילוניות, מבוססת על השאיפה הנצחית לבניין המקדש. 'ימים יבואו וכל העמים יכירו' שמקום המקדש ישוב לבעליו האמיתיים, ויהיה 'בית תפלה לכל העמים'. כך השיב גם לוועדה בריטית רשמית: כמו שזכותנו על הארץ הלכה ונעשתה קרובה, כך יכירו בזכותנו על מקום המקדש.

כרך ד', אגרת אקמא ד"ר ב"מ לוין (בעל 'אוצר הגאונים') · ד' אלול תרפ"ב - ירושלים

עם נסיעתו לארצות הברית לקידום 'אוצר הגאונים', הרב קוק מסמיך אותו לפעול גם למען 'הסתדרות ירושלים' והישיבה המרכזית, ובמיוחד לעורר את יהודי אמריקה לגמור את בניין בית החולים הכללי בירושלים.

כרך ד', אגרת אקמג קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית · אלול תרפ"ב

יש כוח כביר שבונה את הארץ גם ברוח - חינוך וספרות - אבל 'מעשי חול המה', ובחיי הקודש 'אין קול התחיה מפעם'; המוסדות הקיימים רק מחזיקים מעמד. לשם כך הרים את 'דגל ירושלים', בלי לפגוע בציונות, במזרחי או באגודת ישראל. התוצאות היו פחות מזהירות מהמקווה, בגלל צרות העם. הרב קוק קורא להכין יסוד גדול לישיבה הכללית ולהרחיב את 'המרכז' שהחל בצורה קטנה.

כרך ד', אגרת אקמט חברי 'הסתדרות ירושלים' בבאזל (הרב א"מ כהן ואחרים) · י"ג תשרי תרפ"ג

קריאת הקודש מצורפת; יש להוציא לאור את יסוד הקודש הגנוז בתחייה הלאומית. הצעד הראשון: הישיבה העולמית. ואותם תשעה סעיפים כמו במכתב לרב פינס: עיתון, ספרות, נסיעות להשפעה על המתיישבים, מכונית, מקוואות, תנורי שבת, מטיפים, סניף לישיבה ותרגום לגרמנית.

כרך ד', אגרת אקנו הודעה לציבור בעניין 'עץ חיים' · כ"ט טבת תרפ"ג

אנשים צדדיים, לא ההנהלה, אישרו הקדש של 'עץ חיים' אצל הקאדי, אחרי שהנציב קבע שסמכות ההקדשות לרבנות הראשית. אין בזה אשמה על המוסד, 'עמודה של תורה באה"ק'; העניין נסתבך לפני החוק, וההנהלה מתקנת. הרב קוק מבקש לא לפגוע במוסד.

כרך ד', אגרת אקעה 'אגודת הפועלים הראשונה' בירושלים · י"ג אדר תרפ"ג

הרב קוק שמח בהזמנה לסיום סדר נשים, אבל מצב בריאותו אינו מרשה לו לצאת. 'חזקו ואמצו בתורת ה'.

כרך ד', אגרת ארד 'אגודת התורה' בבית הכנסת 'בית רחל' · ערב ראש חודש שבט תרפ"ד – ירושלים

ברכה על סיום מסכת ברכות בלימוד ש"ס בחבורה. מניעות עוצרות אותו מלהשתתף.

כרך ד', אגרת אריח המלצה על הרב אליה לנדא · י"ט אדר ראשון תרפ"ד

הרב אליה לנדא, נין הגר"א, הוציא כתבי יד של הגר"א, וייסד אוסף ספרים 'מדרש אליהו', שנמסר ל'מרכז הרב' – יסוד הישיבה העולמית – ויהיה ספריית הישיבה. הרב קוק מבקש לשלוח ספרים.

כרך ד', אגרת ארכו בנו הרצי"ה ובנותיו · א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד – פריז

הרב קוק מוטרד ממבקרים. הרב קוק מבקש שיטפלו בענייני הבית, ישמרו את השיעורים, ויודיעו על אביו – אם הוקלו כאבי הראומטיזם ואם סודרה נסיעתו לטבריה.

כרך ד', אגרת ארלא בנו הרצי"ה ואשתו · ז' ניסן תרפ"ד – ניו יורק

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי – 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

כרך ד', אגרת ארמ מערכת 'הארץ' · ט"ז סיון תרפ"ד

בכתבה על העברת ישיבת סלבודקה לארץ נכתב שתוקם 'בהתחרות עם בית מדרשו של הרב קוק'. אין שום תחרות שלילית בין 'מרכז הרב', גרעין הישיבה העולמית, לבין שום ישיבה; הם מקדמים בשמחה כל מפעל תורה, ומקווים ל'קנאת סופרים' חיובית. ייחודו של 'מרכז הרב' – ישיבה מרכזית לכל ישראל, בתוך תנועת תחיית הקודש, להופיע אור חדש על התחייה החילונית.

כרך ד', אגרת ארמג בנו הרצי"ה ואשתו · י"ז תמוז תרפ"ד – ניו יורק

הקונטרסים מ'משפט כהן' נקיים יותר מ'זבח ראיה', אבל יש בהם שגיאות ודברים חסרי ביאור; ראוי לעכב את ההדפסה עד שישוב. בעניין אייזנשטאט – אם הם כבר בארץ ומחזיקים בדבר, אין להניחו, והרב קוק מוכן להתחייב כספית בכ-500 לירה; ואם הדבר רחוק – יש לדבר עם משפחת וואלק הבאה לארץ. הרב קוק מתעכב כדי לקבוע 'אופי קבוע' לשליחות. בנו של הרב חרל"פ ואשתו ביקרו אותו.

כרך ד', אגרת ארמד יהודי ארצות הברית וקנדה · מנחם אב תרפ"ד (ביידיש)

לרגל שובו לארץ הרב קוק מבקש לתמוך בשלושת המוסדות המאוחדים: תלמוד תורה עץ חיים, ישיבת עץ חיים ובית החולים ביקור חולים, שמצבם קשה. הרב קוק שמח שנוכח שלבם טוב ושצער כל יהודי נוגע להם.

כרך ד', אגרת ארנח הרב אהרן טייטלבוים · י"ג מרחשון תרפ"ה – בים

עיקר העניין הוא הישיבה, אבל חסרים עוזרים. יש הוצאה חודשית גדולה, וצריך להוסיף תלמידים ומורים. קנו מגרש, והשקיעו יותר מאלף לירה, וחסרות 4,000 לירה לגמר הקנייה ולפחות 15,000 לבניין היסודי. הרב קוק מקווה שהרב טייטלבוים יהיה האיש להוציא זאת לפועל, יחד עם חתנו ר' ישראל.

כרך ד', אגרת ארס אגודת 'צעירי ישראל' בניו יורק, נושאי 'דגל ירושלים' · כ' מרחשון תרפ"ה – על האונייה 'מאוריטניה'

הרב קוק שמח בהם כ'חלוצים הראשונים' שהכירו את החובה לרומם את 'דגל ירושלים' 'ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית'. הרב קוק מחזק את החלטתם לרכוש את המגרש לבניין 'הישיבה המרכזית'. הרב טייטלבוים הוא יושב ראש הוועד בארצות הברית וקנדה.

כרך ד', אגרת ארסב 'צעירי ישראל' בניו יורק · ה' חנוכה תרפ"ה

עכשיו הישיבה המרכזית בראש; נוספו תלמידים יקרים, ויש להתחיל בבנייה. בלונדון נוסד ועד לבניין הישיבה, ובשווייץ יש הסתדרות. כחומר ספרותי: 'אגרות הראיה', 'אורות', 'אורות התשובה'. בקרוב יסודר עיתון.

כרך ד', אגרת ארסג ועד 'הסתדרות ירושלים' בשווייץ · ה' חנוכה תרפ"ה

הרב קוק הגיע לירושלים ונתקבל באהבה. נוספו תלמידים למרכז, יסוד לישיבה המרכזית. הרב קוק מבקש שיתאגדו עם 'צעירי ישראל' בניו יורק, כשנים עשר אלף איש. ברכת רפואה לרב העיר.

כרך ד', אגרת ארסד אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה · ד' טבת תרפ"ה

הרב קוק מודיע על שובו, ומבקש לחזק את עבודת הריליף ולשלוח את כספי התמיכה מדי חודש, וכן לפעול לישיבה המרכזית. הם עומדים לגמור את קניית המגרש הגדול על הר גבוה, וגם לבנות אולם לרבנות הראשית.

כרך ד', אגרת אער קריאה ליהודי הגולה · י"ז טבת תרפ"ה – ירושלים

תמיכה בשני עמודי הקודש: תלמוד התורה וישיבת עץ חיים, ובית החולים ביקור חולים. ההוצאות גדלות – תלמידים, מורים, בניינים לתלמוד התורה, טיפול בחולים, וגמר הבניין החדש של בית החולים והעברתו.

כרך ד', אגרת ארפה ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן) · י"א שבט תרפ"ה – ירושלים

תודה על 18 לירה. הישיבה המרכזית יוצאת מהחוג המצומצם של 'מרכז' אל רוחב של ישיבה מרכזית לישראל; נוספו תלמידים מצוינים, השיעורים משתכללים, והם עומדים לקנות את המגרש. הרב קוק מבקש להוסיף תקציב חודשי לרב דוד כהן, מגיד שיעור בכללי תורה. ברכת רפואה לאביו, ומזל טוב.

כרך ד', אגרת ארפו הרב אליעזר סילבר, רב ספרינגפילד · ח"י שבט תרפ"ה

מזל טוב על מינויו. הרב קוק מזכיר את אגודת הרבנים הכללית בירושלים ואת הישיבה המרכזית, שאליה דופקים תלמידים מצוינים מרוסיה ופולין; צריך הוצאה רבה, בניין הישיבה, וגם היכל לרבנות הראשית.

כרך ד', אגרת ארפז ועד הישיבה המרכזית העולמית · כ"ה שבט תרפ"ה

תודה על המשלוח. הישיבה משתכללת, ורבים מתעתדים לבוא. הנציב הבטיח את תמיכתו ברשיונות לבאים לישיבה, כי גם הוא מכיר שהארץ צריכה להיבנות על בסיס התורה.

כרך ד', אגרת ארפט הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה · כ"ו שבט תרפ"ה

המרכז מתפתח, ונקבצו צעירים מצוינים; נשלחו רשיונות לעוד. הרב א' בורשטיין התקבל, אבל עדיין אינו יכול לצאת מיפו בגלל בריאותו. דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להיכנס לעבודה משרדית בלי שכר לחודשים אחדים. עבודת הריליף מעוכבת, ומאז שובו לא הגיע תקציב חודשי אחד. בתוספת: ויזות לתלמידים יעוכבו, כי כבר נכנסו לעול גדול; ולרבנים - רק עם מקור פרנסה.

כרך ד', אגרת ארצב מר יהושע גרוספוגל, עורך עיתון · כ"ט שבט תרפ"ה

תודה על העיתון, שהצליח למסור את עיקרי השאיפה. 'דגל ירושלים' הולך בהתאמה עם 'דגל ציון', אבל שומר על צביונו; ההשפעה על האנושות תבוא כששני הזרמים, הקודש והחול, יהיו באחדות. הישיבה העולמית היא אחד מיסודות התרבות, והרב קוק מבקש עזרה.

כרך ד', אגרת ארצג קריאה לגדולי ישראל · שבט תרפ"ה

הישיבה המרכזית מתרחבת בתלמידים מצוינים מהישיבות שבחוץ לארץ. הרב קוק קורא לתמוך בכלכלה, בהתרחבות ובבניין ההיכל על המגרש שנקנה 'במעלה עיר הקודש', כדי שתוציא רבנים ומדריכים לכל הקהילות.

כרך ד', אגרת ארצד פרוספקט הישיבה המרכזית העולמית · שבט תרפ"ה - ירושלים

המטרות: שירושלים תהיה 'האכסניה של תורה היותר גדולה' לכל ישראל; 'מרכז הרב' כגרעין; כלכלת התלמידים בכבוד. לא רק גימנסיות ואוניברסיטאות, אלא אור התורה ממקורו. התלמידים יהיו גדולים בתורה, ביראה, במידות, בחכמת ישראל, ברוח לאומי ובאהבת הארץ, בכשרון הטפה ובנימוס, כדי להיות מחנכים בקהילות. חברים שנתיים ממאה דולר, חברי בניין מאלף דולר; מחלקה ליצירה ספרותית תורנית; וקשר עם כל הישיבות בעולם.

כרך ד', אגרת ארצו הרב ש"ז קלאוואנסקי · כ"ט שבט תרפ"ה

תודה על מכתבו; הרב קוק מכיר אותו מנעוריו אצל אביו. ברכת רפואה לאומללה שנזקקה לעזרה. בתוספת: הישיבה המרכזית, שצמחה מ'מרכז הרב', מטופלת בהוצאה רבה, ובקרוב יצר המקום בבית הכנסת שבו היא שוכנת; הרב קוק מבקש לגייס תומכים.

כרך ד', אגרת ארצח הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, רב דבלין · א' דראש חודש אדר תרפ"ה

הצ'ק עבור המקובל הרב ש"א התקבל, והקבלה מצורפת. יש חובה לעזור לו, כי דוחק הציבור בירושלים ובתלמידי החכמים בה גדול. הרב קוק מבקש עזרה לישיבה המרכזית, שאליה צורף עתה הרב א' בורשטיין, ולכלכלה ולבניין.

כרך ד', אגרת אשב הרב אהרן טייטלבוים · ו' אדר תרפ"ה

צער על מחלתו. כל המקורות סתומים, ותקציב הריליף לא נשלח. הישיבה מתפתחת, נתקבל הרב בורשטיין מטאוריג, וההוצאה רבה. המקום בבית הכנסת כבר צר, ועוד עשרות תלמידים קיבלו רשיונות. הרב קוק מבקש סכומים הגונים לכלכלה ולבניין.

כרך ד', אגרת אדש הרב נתן רבינוביץ · ח' אדר תרפ"ה

על יתרת נדבת הגביר ורבלובסקי: יחולק לישיבות שכתב, עם חלק הגון לירושלים, לסלבודקה (עם חלקה בחברון), טלז, לומז'ה וגרודנה, ואולי גם מיר ווולוז'ין. הרב קוק מצטער שהגביר אינו נותן דרך הסנטרל ריליף, שעושים באמונה.

כרך ד', אגרת אשח הרב יעקב שפירא, ראש ישיבת וולוז'ין · כ"ב אדר תרפ"ה

הרב קוק מודה על דבריו, וזוכר שלמד בצל הנצי"ב בוולוז'ין. אם התקציב האמריקני יימשך, ימליץ על הישיבה. אין אפשרות לקבל עוד תלמידים לישיבה המרכזית אלא אם יש להם כלכלה. העברת חלק מהישיבה לארץ, כמו סלבודקה, צריכה להיעשות במתינות, שלא ייראה כתחרות על כסף; ועתידים בתי כנסת ובתי מדרש שבחוץ לארץ להיקבע בארץ ישראל (מגילה כט א).

כרך ד', אגרת אשט הרב יקותיאל אהרן קאמעלהאר · כ"ב אדר תרפ"ה

בקרוב יקבל את הוויזה. הרב קוק ישמח אם יצטרף לעבודת 'הסתדרות ירושלים' ולבניין הישיבה; העבודה רבה והאמצעים מצומצמים.

כרך ד', אגרת אשי הרב מאיר ברלין · כ"ג אדר תרפ"ה

הרב קוק מבקש עזרה לישיבה המרכזית, שכבר בצעדיה הראשונים נראים סימנים טובים; העזרה מאמריקה הייתה מעטה. שיפעל במיוחד לקראת פסח.

כרך ד', אגרת אשיא הרב מ"ז מרגליות · כ"ג אדר תרפ"ה

הישיבה מתפתחת, ורבים מחכים להיכנס, אבל הם במצוקה כלכלית. הרב קוק מבקש תעמולה לפסח. בתוספת: לעזור לשני רבנים שזקוקים לבקשה רשמית מבתי כנסת באמריקה כדי לבוא לשם.

כרך ד', אגרת אשיג ר' בנימין ליב דייכאווסקי · כ"ו אדר תרפ"ה

הרב קוק מקווה שעניין אחיו יצליח. השבוע גמרו לקנות מגרש גדול במעלה העיר מערבה, בכחמשת אלפים לירה. יש כארבעים צעירים מצוינים, ועוד כחמישים עתידים לבוא. הרב קוק מבקש עזרה, כי ההתקדמות החילונית נעשית בידי מי שזה כל עולמם.

כרך ד', אגרת אשיד הרב צבי הירש מסליאנסקי, הנואם · כ"ו אדר תרפ"ה

הרב קוק מבקש שישתמש בכוח דיבורו לטובת הישיבה העולמית: נקנה מגרש בכחמשת אלפים לירה, ותלמידים נקבצים ממדינות שונות. כמו שפעל לכל סעיפי התחייה, כך יפעל 'לטובת נשמתה של התחיה'.

כרך ד', אגרת אשט גבאי ישיבת 'שער השמים' בסנט פול · י"ג ניסן תרפ"ה

אין לשים לב לפלסתר נגד הישיבה; זו ישיבה מפוארה, ובה תלמידי חכמים מצוינים בנגלה ובנסתר. הרב חיים ליב אויערבאך גדול בנגלה ובנסתר, והרב שמעון הורוביץ - בקבלה וגם בנגלה.

כרך ד', אגרת אשכא הרב אפרים זלמן היילפרין · י"ג ניסן תרפ"ה

הרב קוק מחזק את ידיו בתמיכה בישיבת 'שער השמים', שנועדה בעיקר לחכמת האמת, ועוסקים בה גם בהלכה.

כרך ד', אגרת אשכח הרב מאיר ברלין · ד' סיון תרפ"ה - ירושלים

תודה על שדיבר על הישיבה. הם נמצאים בלחץ גדול, ואין אפשרות אפילו להחזיק את ההוצאה היומית בלי עזרה מיידית. אחיו, הרב דב בער הכהן קוק, שהיה רב באליסבטגרד ונמלט מרדיפות הבולשביקים, תלמיד חכם, דרשן ונואם, יוכל אולי לבוא לאמריקה לטובת הישיבה. הרב קוק מצטער על עיכוב התקציב לוועד הדתי, כי חוסר הפרנסה של בני התורה 'מקלקל את כל סדר טוב'.

כרך ד', אגרת אשלב אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה · א' דראש חודש תמוז תרפ"ה

תודה על דבריהם בעד הישיבה. ככל שבעלי התרבות החילונית מתפשטים בירושלים, גדלה החובה לרומם את דגל התורה. נקנה כיכר גדול בכחמשת אלפים לירה, ולבניין צריך כרבע מיליון דולר; מאות תלמידים מצוינים מוכנים לבוא. הרב קוק מבקש להקים ועד גדול ולהוציא קול קורא.

כרך ד', אגרת אשלו ועד הישיבה המרכזית העולמית · כ"ז תמוז תרפ"ה - ירושלים

ההוצאה החודשית גדלה, תלמידים מצוינים באים, ורבים מבקשים לעלות. יש לחפש נדבות גדולות לבניין על המגרש. הרב יקותיאל אריה קאמעלהאר באמריקה רוצה להצטרף לעבודה, והרב קוק מבקש שידברו עמו.

כרך ד', אגרת אשלז הרב אהרן טייטלבוים · (תמוז תרפ"ה) - מוצא

הרב קוק במוצא לנפוש. המצב הרוחני של הישיבה מניח את הדעת, אבל בית המדרש כבר צר, וצריך לפחות בניין ארעי, ובקרוב את הבניין הגדול. דרושות מיד כשלוש מאות לירה, ובהמשך כחמש מאות לחודש. גם הוועד הדתי ומשרד הרבנות צריכים תיקון. בתוספת: שידבר עם הרב קאמעלהאר.